Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 61 (13685) | 1972 оной мартын 14, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ҮБЭЛЖЭЛГЫН ШИИДХЭХЫ ҮЕ

...барай эхин һара гаража, республикын колхоз, совхозуу... малшадай хүдэлмэридэ эгээл харюусалга ехэтэй, шиидхэхы ...ронхой. Юуб гэхэдэ, ажахынуудай фермэнүүдтэ түл олоор ...аа, үбһэ тэжээлэй хомордожо байһан үе болоно бшуу. ...л хоёр һарада 25 мянга гаран тугал, 400 мянга гаран ...д. 22 мянга гаран поршоонхо абтаад байна ха юм. Тиигэ... ...ондоной энэ үеынхиһөө олон тугал, поршоонхо абтанхай. ...лай үбэлжэлгын ябаса хараад үзэхэдэ, хангалтатай гэ... ...гагүй. Малай харууһалга, эдеэлүүлгые зүбөөр эмхидхэ... ...лагагүй дээрэһээ, элдэб үбшэ хабшанһаа һэргылхэ хүдэл... ...оролдосотойгоор ябуулаагүйһөө адууһа мал олоор үхэл ...да ороно. Үбэлэй һүүлшын хоёр һарада нёдондонойхиһоо ... гаран үхэр, мүн эды шэнээн олон хонид, мянга гаран гахай ...р гарзалһан байна. Илангаяа жэжэ мал—тугал, буруу... хурьгад, поршоонхо гарзада ороно. Хоёр һарын туршада ...ан туралнуудай 7 процент, хурьгадай 0,7 процент, пор...онуудай 13 процент үхэһэн байха юм.

...алай олоороо үхэл гарзада орохо баримтанууд Сэлэнгын, ..., Хэжэнгын, Бэшүүрэй аймагуудай ажахынуудта үзэг... Сэлэнгын аймагай колхоз, совхозуудта январь, февраль ...удта нёдондонойхиһоо хоёр дахин олон үхэр гарзалаа. ..., Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта абтаһан тугал... 10—11 процентнь хосорһон байха юм. Мүн энэ үедэ ...тын аймагта гахайнуудайнь 12 процент гарзалаа гэхэ гү, ...энь нёдондонойхиһоо хоёр дахин олон болоно.

...этэй хамта үбэлжэлгын үедэ малаа һайнаар ондо оруул... ...жуугаар ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдада... ...дээжэ. Энэ талаар абажа үзэхэдэ, һайрхахаар юумэн ба... ...ууһа малаар олон Бэшүүрэй, Зэдын, Загарайн, Хэжэнгын, ..., Сэлэнгын аймагуудай, мүн Ахын, Хойто-Байгалай ...удай ажахынууд шэнэ жэлэй түрүүшын хоёр һарада ... бүриһөө нёдондоной энэ үеынхиһөө бага һү һаагаа бшуу. ...жэ эдэ аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, малшад ...хи табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ һү һааляа саашадань дээ... ...үлхэ гэһэн үгэдөө хүрэнгүй үнгэржэ байна ха юм.

...хадаа иимэ байдал тохёолдооб? Ажахынуудта үбэлжэл... ...жэшээтэ һайнаар ябуулха арга байгаагүй гү? Эдэ асуудал... ...а харюусахын тула хэдэн баримтануудта тогтое. Респуб... ...н колхоз, совхозууд урда үбэлжэлгын үеынхидэ орходоо ...тэжээлээр, илангаяа талха таряанай зүйлөөр үлүү байгаа. ...саанаа намарай һүүл, үбэлэй эхин һаранuудта дулаан, са... ...н байжа, нилээд ехэ тэжээл алмагдаа һэн. Мүн энэ үбэл... ...ын үедэ малай олон шэнэ байранууд ашаглалгада оруулаг... ...н байна. Тиимэһээ малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэ... ...а боломжо колхоз, совхозуудта бии байһан. Энээниие тү... ...алынууд, малшадшье гэршэлжэ үгэнэ.

...шүүрэй аймагай Калининай, Улаан-Үдын аймагай Лени... ...рэмжэтэ колхозууд жэл бүри үнеэн бүриһөө тугал аба... ...мо болгодог заншалтай. Энэ жэлдэшье түл һайнаар абажа ...ай. Захааминай, Түнхэнэй, Баргажанай аймагуудай ажа... ...үнгэрһэн хоёр һарада һү һааляа нёдондоной энэ үеын... 23 процентээр, Прибайкалиин аймаг—21 процентээр ехэ ... Зэдын аймагай Борьёогой совхоз, Ивалгын ОПХ. Бэ... ...й аймагай «Победа» колхоз һүүлэй жэлнүүдтэ 100 хо... ...бүриһөө 100 гаран хурьга түлжүүлнэ. Мүнөөшье эдэ ажа... ...д хурьгадаа гарзагүйгөөр, тобир һайнаар томо болгоно. ...нэй аймагай Саянанай совхоз, Мухар-Шэбэрэй аймагай «За... ...» колхоз, Кабанскын аймагай ажахынууд поршоонхо ...абажа, оролдосотой һайнаар томо болгоно. Жэшээнь, Ка... ...н аймагай совхозууд үнгэрһэн хоёр һарада 6216 поршоон... ...ад. һайнаар түлжүүлжэ байна.

...э жэшээнүүд юу харуулнаб гэхэдэ, дурдагдаһан ажахы... ...й хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд малай үбэлжэлгэдэ, түл ...да харюусалга ехэтэйгээр хандажа, малшадтаа бодото ту... ...ха хүргэдэг, тэдэнэрэй дунда социалис мүрысөө аша үрэ... ...р эмхидхэжэ шададаг байна. Теэд эдэ түрүүшүүлэй дүй ...ые бүтэдын шадабари болгохо, үргэнөөр дэлгэрүүлхэ та... ...агуудай партийна, совет, хүдөө ажахын органуудай хү... ...лэгшэд, мэргэжэлтэд зохихо хэмжээ абаагүй байһаар. 1972 ондо адууһа малай тоо олошоруулха, ашаг шэмыень ...үүлхэ талаар республикын колхоз, совхозууд урдаа ехэ ...онуудые табиһан байна. Эдэ зорилгонуудаа нэрэтэй түрэ... ...о бэелүүлгэ нэн түрүүн малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр ...эһэнһөө, түл түрэсээ һайнаар томо болгожо шадаһанһаа ...лдыдаха байһаниинь элитэ. Тиимэһээ ажахы бүхэндэ ...хала хэрэгтэ анхарал ехээр табигдаха ушартай.

...ермэнүүдтэ үбэлжэлгэ һайнаар үнгэргэхын, абаһан бүхы ... хурьга, поршоонхонуудаа бүрин түлжүүлхын тула айма... ...партийна, совет, хүдөө ажахын органуудай, колхоз, сов... ...ай хүтэлбэрилэгшэд малшадай дунда эмхидхэлэй, ойл... ...жын хүдэлмэри шадабаритайгаар ябуулжа, социалис мү... ...эй дүн саг соонь согсолжо, түрүүшүүлые али болохоор ...үлжа, тэдэнэрэй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэмжээ ...уялгатай.

...нөө үедэ зооветеринарна мэргэжэлтэдэй үүргэ харюу... ...ехэ болонхой. Тэдэнэр лэ малые зүбөөр харууһалха, эдеэ... ...жэжэ малые түлжүүлхэ хэрэгтэ эрдэмэй туйлалтануу... ...түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэхэдэнь мал... ...туһалха байна бшуу. Тиимэһээ зоотехнигүүд, ветеринар... ...дэлмэрилэгшэд үдэр бүри фермэнүүд дээгүүрээ ябажа, ...айтай хөөрэлдэжэ, тэндэ ушарһан дутагдалнуудые усадха... ...жэ абаха үүргэтэй. Тиихэ зуураа малай үүлтэр һайжа..., малшадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ холын хараата асуу... ...дые шиидхэлсэхэ уялгатай.

...хэд малшад! Үбһэ тэжээлээ гамтайгаар, аша үрэтэйгөөр ...жэ, адууһа малаа, түл түрэсээ заахашье гарзада оруу... ...гөөр, тобир тарганаар ногоон дээрэ гаргаял. Мүн гүүртэ ... коллектив һү һааха түсэб, социалис уялгануудаа нэрэ... ...рэтэйгөөр дүүргэхын түлөө оролдог лэ. Энэтнай СССР-эй, ...ряадай АССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй алдарта ойдо ажа... ...й бэлэг болохо байна ха юм.

...Р-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

...Н. С. ХРЕБТОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО ...ЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...ликын хүдөө ажахын эмхи зургаануудта үни удаан саг соо ...этэйгээр хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэн... ...рамдуулан, Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин ...айжаруулгын ба мелиорациин таһагые даагша нүхэр ...иколай Степановичые Буряадай АССР-эй Верховно Со... ...диумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

...дэ, Соведүүдэй байшан.
... мартын 13.

...АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

...ХЭР Н. С. ЧЕРНЕНКЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ...НДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...ба ажахын эмхи зургаануудта үни удаан саг соо эдэбхи... ...лһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь даша... Улаан-Үдын аймагай Ивалгын сомоной ажалшадай депу... ...ведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **Черненко** Ни... ...новичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Прези... ...лэлэй **грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

...дэ, Соведүүдэй байшан.
... мартын 13.

НҮХЭД ХОНИШОД!

ТҮРҮҮШҮҮЛҺЭЭ ЖЭШЭЭ АБАЖА, ХОНИН БҮРИҺӨӨ ХУРЬГА ТОМО БОЛГОХООР ОРОЛДОЁЛ

Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын 1-дэхи гүүртэдэ Валентина Ивановна Колесова тугалшанаар хорёод жэл таһалгаряагүй ажаллана. Үнгэрэгшэ жэл энэ нүхэрнай 200 тугал харууһалхадаа, тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхын нэгэ килограммаар нэмээһэн юм. Харин мүнөө Валентина Ивановна 60 тугал адуулжа, шэгнүүрыень сүүдхын 800—900 граммаар нэмээнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. И. Колесова.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ЯҺАЛА УРАГШАТАЙГААР

Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхоздо эхэ хонидой 5 отара үбэлжэнэ. Ажахын хонишод түл абалгада һайн бэлэдхэлтэйгээр орожо шадаа. Һаянай байдалаар эндэ 2426 хурьган абтажа, һайнаар түлжүүлэгдэжэ байнхай.

Эндэ эхэ хонид тобир тарган. Абтаһан хурьгадые һайнаар харууһалха хүдэлмэридэ хонишод гол анхаралаа хандуулна. Түрүү ажахынуудай дүй дүршэл эндэ хэрэглэгдэжэ, олохон хонин эхирлэһэн байна.

СССР гүрэнэй тогтоһоор 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ колхозой бүхы хонишод хабаадалсана. Трофим Корнеевич Пескуновой отарын хонишод хаража байһан 536 хониноһоо 352 хурьга түлжүүлжэ байнхай. Мүн Филат Петрович Степановай отарада хурьга абалга урагшатай. Эндэхи хонишод 265 хурьгатай болонхой.

Энэ халуун хаһада колхозой мэргэжэлтэд хонишодто гол анхаралаа хандуулна. Ажахын зооветмэргэжэлтэд А. М. Коваленко, А. А. Денисова гэгшэд малшадай хүлеэдэг ёһотой нүхэдынь болонхой.

Н. ХАЗАГАЕВ.

ХЭЛЭҺЭН ҮГЭНЬ БАТА

Борьёогой совхозой эрхим хонишодой нэгэн Аюша Цырендоржиев түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түл абалгада һайн бэлэдхэлтэй ороһон. Эндэхи хонишод түрүүшынхеэ хурьгалха зуһаг хонин бүриһөө хурьга абаха, 4,3 килограмм нооһо хайшалха уялгатай юм.

Һаянай мэдээгээр, Цырендоржиевай отарын хонишод 200 шахуу хурьгатай болонхой. Эндэхи хонишод абаһан хурьгадаа гээлтэ хоролтодо оруулангүй, һайнаар харууһална. Хоёрдохи гарай хонишон Людмила Кузьмина ехэхэн оролдолго гаргана. Эндэхи хонишод СССР ороной тогтоһоор 50 жэлэй ойн баярта дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсонхой. Тэдэнэр олонациональна агуу ехэ Совет Социалис Республикануудай Союзай һайндэртэ өөһэдынгөө хубитые оруулха зорилготой ажаллана. Отарада хурьга абалга түлэг дундаа. Энэ ажалша коллектив хэлэһэн үгэдөө хүрэхэнь лабтай.

В. БАШАРОВ.

ЭРХИМЛЭГШЭД

☆ Энэ жэлдэ Хяагтын совхоз түсэбэйнгөө ёһоор 9040 хурьга абаха аад, мүнөө 9182 хурьга түлжүүлжэ байна. ☆ Мартын тэн болотор үшөө 1200 хурьган абтахаар хүлеэгдэнэ. ☆ Аймаг, совхоз соогоо бэрхэ хонишон Сурун Дашипилов эгээн түрүүлэн зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаад байна.

Урда жэлнүүдтэ манай ажахыда хонидой түл абалга тиимэшье эмхитэй һайнаар үнгэргэгдэдэг гэхын аргагүй байгаа. Хурьгад яһала олон абтадагшье һаа, харууһа, тэжээлэй муугаа, элдэб үбшэнһөө боложо, түл гарза хоролтодо ородог һэн. Жэшээнь, нёдондо Хяагтын совхоздо зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 80 хүрэхэгүй хурьгад абтаа. Оройдоол нэгэ хүн — түрүү хонишон Даба-Самбу Эрдынеев лэ — зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа түлжүүлээ юм.

Совхозой мэргэжэлтэд хонишодтоёо хэлсэжэ, бии байһан алдуу, дутагдалнуудаа бүхы талаһаань шүүмжэлжэ, хонин ажалые түргэн хүгжөөхэ ямар арга бииб гэжэ бодомжолжо үзэһэн байна. Түбхын түрүүндэ зун, намарай үедэ хонидые бэлшээхэ, шадаал һаа һайса таргалуулжа, хаһа саг соонь зүбөөр урэжүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулха гэжэ шиидэв. Тиигэжэ үнгэрэгшэ намартаа энэ хүдэлмэри урдынхиһаа эмхитэй һайнаар үнгэргэгдөө. Удаань үбэлжэлгэдөө бүхы юумэеэ жэншэдгүйгөөр бэлдэхэ, отара бүхэндэ үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлэдхэхэ тушаа баһал ехэ оролдолго гаргагдаа. Мүн совхозой дирекци, партком отара бүхэндэ хүдэлхөөр ажалша бэрхэ, оролдосотой шударгы хүнүүдые эльгээһэн байна.

Эдэ бүгэдынь аша үрэ мүнөө элитээр харагдажа эхилээ. Мартын 3-най мэдээгээр, совхоздо бүхыдөө 9182 хурьгад абтаад, нэгэшье гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байнхай. Түсэбэйнгөө ёһоор ажахыда бүхыдөө 9040 хурьгад абтаха, зуун эхэ хонин бүриһөө 80 хурьгад түлжүүлэгдэхэ байһан аад, тэрэнь үлүүлэн дүүргэгдээд байна. Мартын тэн болотор совхоздо үшөө 1200 гаран хурьгад абтахаар хараалагдана гэхэ гү, али бүхы ажахыгаараа зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 90 хурьга түлжүүлхэ аргатай болоод байна. Энэмнай совхозой хонишодой горитой амжалта болоно.

Совхоз соогоо дэлгэрһэн мүрысөөндэ нэгэдэхи отделениин хонишод (эрхилэгшэнь Н. Д. Осеев) эрхимлэжэ ябана. Эндэхи Түжэн гэжэ газарта байрлаһан **түрүү хонишон, коммунист Сурун Жанцаевич Дашипиловэй даадаг бригадынхид мүнөө хаража байһан 716 эхэ хонидһоо 725 хурьга абаад, нэгэшье гарзалуулангүй томо болгоно.** Эндэ үшөө 20 гаран хонид дэлгэнэнхэй. Энэ бригадын хонишод гансашье совхоз соогоо бэшэ, бүхы аймаг дотороо бултанһаа түрүүлэн, зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаба гээшэ. Тус отарада шадамар бэрхэ хурьгашад Екатерина Бадмажапова, Зоя Дашипилова, Татьяна Игумнова гэгшэд тус тустаа 200—223 хурьгадые нарайһаань хойшо абаад, тобир һайнаар томо болгожо байна.

Дүршэлтэй хонишон Петр Кожиной, мүн залуу хонишон Бата Мункуевай даадаг комсомол-залуушуулай бригаданууд баһал зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаха уялгаяа дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Тусхайлбал, Бата Мункуевай отарада 582 эхэ хонидһоонь даб дээрэ 557 хурьгад абтаа.

И. ДЫЛГЫРОВ,
совхозой хүдэлмэришэдэй комитедэй гэшүүн.

ТҮРҮҮШЫН ЗУУТАНАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Хонин бүриһөө хурьга абахын түлөө Мухар-Шэбэрэй хонишод оролдожо байһаар. Аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин мэргэжэлтэдэй тоо бүридхэдэг дэбтэр иража харахада, үдэр бүри хоёр мянга гаран хурьган абтана. Мартын нэгэнэй байдалаар, аймаг дотор 93.500 эхэ хонидһоо 45.596 хурьган абтаа гэхэ гү, али зуунһаа 48 хурьган түлжүүлэгдэнэ. Абтаһан бүхы түл түрэсын 610-нь эхирнүүд. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлэй энэ үедэ аймагай ажахынуудта 533 хурьгад гарзалһан һаа, мүнөө—202.

Шэнэ түл абалга Ленинэй нэрэмжэтэ, «Искра», «Родина», «Знамя Ленина» колхозуудта, «Забайкалец», «Одон» совхозуудта эмхи гуримтайгаар ябана. Жэшээнь, 100 эхэ хонин бүриһөө «Родина» колхоз 89, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз—83, «Искра»—76, «Забайкалец» совхоз 75 хурьга абаа. Эдэ ажахынуудта шэнэ түл абалга үргэлжэлһөөр.

Аймагай колхоз, совхозуудай эхэ хонидой 145 отаранууд сооһоо эгээн түрүүлэн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон М. А. Брылевой, удаань «Родина» колхозой ахалагша хонишон, гурбан жэл удаагуур аймагай чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэ зүүжэ ябадаг М. П. Ивановой хүтэлбэрилдэг бригадынхид зуунһаа зуун хурьга абажа, абаһан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлбэ. Тэдэнэй отаранuудта түл абалга үргэлжэлһөөр. Нэгэшье толгой хурьган эндэ гарзалаагүй.

Аймаг соогоо эгээн түрүүлэн зуунһаа зуун хурьга түлжүүлһэн Никольскын түрүү хонишон М. А. Брылевой бригадынхидай туйлаһан амжалтада зорюулан, КПСС-эй райкомой дэргэдэ ажалай алдар солын Улаан туг мандуулагдаба. Тус бригадын 616 зуһаг хонидһоо 617 хурьган абтаа. Үшөө 20 хонин хурьгалха.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

Репортаж

МАНАЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН НАЙДАМТАЙ

БУРЯАДАЙ ниислэл хото Улаан-Үдэ болон Монголой Арадай Республикын Дархан хотонуудай ажалшадай хоорондохи нүхэр ёһоной харилсаа холбоое саашадань һайжаруулха талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудай хамтын түсэбтэ гар табилган КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедтэ һаяхан болобо.

Хоёр хотын ажалшадай аша үрэтэй хани харилсаанай түсэбтэ гар табилган табадахи жэлээ болобо. Улаан-Үдэ, Дархан хотонуудай ажалшадай харилсаа холбоон һүүлэй табан жэлэй туршада ехэ һайнаар хүгжэжэ байнхай.

Ээлжээтэ энэ түсэб юугээрээ онсо илгарнаб гэхэдэ, аха дүү оронуудай хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон улам мандажа, хүршэ Монголой түлөөлэгшэд Буряад орондо ходо ерэдэг, манайхидшье тиишэ ошодог заншалтай болонхой. Энэ мүнөө табигдаһан түсэбэй болзор 1972—1973 онуудта гэжэ баталагдаһан. Хоёр хотын ажалшадай хоорондохи үйлэдбэриин, соёл культурын талаар харилсаа холбоое энэ түсэб улам саашадань бэхижүүлхэ юм. КПСС-эй XXIV съездын, МНРП-гэй XVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ байһан ажалшад бэе бэедээ ябалсажа, дүй дүршэлөө үргэнөөр андалдаха байна. СССР-эй байгуулагдаһаар, Буряадай АССР-эй тогтоогдоһоор 50 жэлэй ойн баярай үдэрнүүдтэ зорюулагдажа хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд энэ түсэб соо бии. Улаан-Үдэ болон Дархан хотонуудай предприяти, эмхи зургаанууд, дээдэ һургуулинуудта партийна, ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, наука болон соёл культурын ажал ябуулагшадай, багшанарай лекци, элидхэлнүүд, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэхэ байна. Совет болон монгол арадуудай һүүлэй жэлнүүдтэ туйлаһан амжалта, илалтануудта эдэ хэмжээ ябуулганууд зорюулагдаха. Ехэ һайндэрнүүдтэ зорюулагдаһан хани барисаанай үдэшэнүүд, олониитын суглаанууд үнгэргэгдэхэ. Хоёр хотын экономико болон соёл культурын хүгжэлтэ, коммунис болон социалис байгуулалтын дүй дүршэл тухай материалнууд республикын газетэнүүдтэ толилогдожо, радио болон телевиденеэр дамжуулагдаха байна. Тиихэдэ литература, наука, искусствада болоһон туйлалтанууд үргэнөөр харуулагдаха.

Хоёр хотын ажалшадай хоорондохи нүхэр ёһоной харилсаа холбоое саашадань һайжаруулха талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудай хамтын түсэбтэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. М. Беляков, Улаан-Үдын ажалшадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр В. П. Убеев гэгшэд Буряадай ниислэл хотын олониитын зүгһөө гараа табиба.

Тиихэдэ хүршэ Монголой нүхэдэй зүгһөө МНРП-гэй Дарханай горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр С. Гомбосурэн, арадай депутадуудай хуралай гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Дамдин гэгшэд энэ түсэбтэ гараа табиба.

— СССР-эй байгуулагдаһаар, Буряадай АССР-эй тогтоогдоһоор 50 жэлэй ойн баярнуудай урда тээхи һайн һайхан оршон байдалда энэ түсэбтэ гар табилган болобо. Улаан-Үдэ, Дархан хотонуудай хоорондохи ажалшадай харилсаа холбоон һайнаар хүгжэг лэ! — гээд КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. М. Беляков үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Монгол нүхэдтэ ехэ амжалтануудые, элүүр энхые хүсөө.

МНРП-гэй Дарханай горкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр С. Гомбосурэн хоёр хотын ажалшадай хоорондохи харилсаа холбооной айхабтар ехэ удха шанартай, аша үрэтэй байһыень тэмдэглэхэ зуураа, Буряад ороной түлөөлэгшэдтэ хани халуун баясхалан хүргэбэ.

— Манай харилсаа холбоон найдамтай! — гэжэ үгэ хэлэгшэ жабхалантайгаар мэдүүлбэ.

Сутларагшадай нэрьемэ альга ташалган доро нүхэр А. М. Беляков Дархан хотын түлөөлэгшэдтэ бэлэг болгон, В. И. Ленинэй бишыхан хүшөө бариба.

В. ХАРАХИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гар табилга.
В. ОЗЕРОВОЙ фото.

Научна зургаануудай, дээдэ һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхитэдэй суглаан

...мдэр Улаан-Үдэ хо...ай республикын на... зургаануудай, дээдэ ...инуудай хүдэлмэри...эй эдэбхитэдэй суг...болобо.

...СС-эй XXIV съездын, ...эй ЦК-гай ноябриин ...мэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар республикын наука болон дээдэ һургуулинуудай зорилгонууд тухай» гэһэн элидхэл КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев хэбэ.

Энэ элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ олон хүн хабаадаа.

Буряадай хүдөө ажахын дээдэ һургуулиин партийна комитедэй секретарь Б. Н. Баторов, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулиин ректор И. А. Батудаев, физико-математикын эрдэмэй доктор Ч. Ц. Цыдыпов, Зүүн-Сибириин технологическа институдай проректор А. А. Холодкова, хэлэ бэшэгэй доктор А. А. Белоусов, соёлой институдай ректор С. И. Никифоров, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат В. Ц. Найдаков болон бусад үгэ хэлээ.

СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨН БА ХЭБЛЭЛ

СОЦИАЛИС экономикын һая бии боложо байһан сагта Владимир Ильич Ленин мүрысөөн тухай айхабтар сэсэн мэргэн үгэнүүдые хэлэһэн, холын хараатай, түгэлдэр удхатай статьянуудые бэшэһэн юм. Совет засагай урдаа табиһан гол зорилгонуудай нэгэн юуб гэбэл, мүрысөөе эмхидхэлгэ болоно гэжэ агуу багшамнай тиихэдэ заагаа һэн.

«Манай гүрэнэй зорилго шэнгеэр мүрысөө эмхидхэлгые бидэнэй табижа шадаа һаа... үрэ дүнгүүдынь заатагүй харагдаха, тиигээд байгуулалтымнай саашанхи арга нүхэсэлнүүдые заажа үгэхэ һэн,— гэжэ В. И. Ленин бэшэһэн юм.

Ленинэй сэсэн мэргэн үгэнүүд, заабаринууд совет хүнүүдэй, олониитын үүсхэл, эрмэлзэлые улам хурсадхажа, ажалай фронт дээрэ илалта, амжалтануудые туйлаха, предприятинуудай хоорондо социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгүүдые урагшатайгаар ябуулхадань, тон найдамтай тулга, уряал боложо үгэһэн юм.

Үнгэрһэн табин жэлэй үрэ дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, агуу Ленинэй үүсхэлээр, холые шэртэһэн хараагаар эмхидхэгдэһэн мүрысөөн мүнөө үедэ айхабтар ехэ дэлисэтэй боложо, коммунис ажалай илалтые, шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ, социалис экономико хүгжөөхэ хэрэгтэ тон шухала зэбсэг, онол арга боложо үгэһэнөө эли тодоор харуулба.

Мүнөө хараад үзэе. Юһэдэхи табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ, оролдожо ябаһан совет хүнүүднай үүсхэл, эрмэлзэлээр, урма баяраар дүүрэн халижа байна.

ПАРТИ, ПРАВИТЕЛЬСТВЫН табиһан эдэ зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ ажалшан, хүн бүхэнэй оруулһан хубита ехэл удха шанартай болоно бшуу. Тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «Социалис мүрысөө саашадаа улам һайнаар эмхидхэхэ тухай» тогтоол соо мүрысөөнэй удха шанар, тэрээниие үргэнөөр тунхаглаха тушаа дэлгэрэнгыгээр хэлэгдээ һэн. Ажалшадай үүсхэл, эрмэлзэлые саашадань дэмжэхэ, хүгжөөхэ зуураа, партийна эмхинүүд мүрысөөнэй формо, онол арга, тэрэнэй нүлөө тухай бодомжолжо үзэхэ зэргэтэй гэжэ тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Манай республика дотор энэ талаар нилээд ехэ юумэн хэгдэнэ. Хэнэйшье мэдэһээр, өөһэдынгөө удхын талаар мүнөө үеын мүрысөөн шэнэ шэнжэнүүдтэй, урдынхиһаа илгаатай болонхой ааб даа. Тиимэһээ партийна, профсоюзай эмхинүүд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд социалис мүрысөөнэй гурим, тэрээниие тунхаглалгада ехэ анхарал хандуулдаг болоо. Тиимэһээ ажалшан бүхэнэй уялга тушаа зүбшэн хэлсэлгэ эмхидхэгдэхэ ёһотой бшуу. Хүн бүхэнэй уялгаар, хэһэн продукциин шанараар ходо һонирхоһон газартал мүрысөөнэй дэлисэ ехэ бшуу. Жэшээ дурдая. Улаан-Үдын сэмбын фабрикада энэ талаар горитойхон ажал ябуулагдана. «Эрхим мэргэжэлтэ», «Ажалай үндэр бүтээсэтэй, продукциин һайн шанартай бригада» гэһэн нэрэ зэргэнүүд эндэ олгогдоно. Энээн тухай ханын газетэнүүдтэ, «Дайшалхы хуудаһануудта», «Сахилгаануудта» гансата гаргагдажа, хүдэлмэришэдтэ дуулгагдана. Түрүү хүдэлмэришэдэй станогууд дээрэ вымпелнүүд үлгэгдэнэ. Тиимэһээ сэмбын фабрикынхид социалис мүрысөөнэй хэр ябажа байһан тухай ходол мэдээд байхадаа, саашадаа ямараар ажаллахаяа, хайшан гээ һаа ажалайнгаа бүтээсэ улам ехэ болгохоб гэжэ ойлгоно, урмашана, зоригжоно.

Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводто социалис мүрысөөн хододоо һайнаар эмхидхэгдэдэг. Хүдэлмэришэн бүхэнэй абаһан уялганууд дээрэһээ цех, бригада, участок заводой социалис уялга абтана.

«Эрхим мэргэжэлтэ» гэһэн зэргэдэ хүдэлмэришэн бүхэн шахуу хүртэнхэй. Тиихэдэ «Эрхим шанартай продукци үгэгшэд», «Алтан гартай хүнүүд» гэһэн нэрэ зэргэнүүд эндэ баһал үнэтэй, сэнтэй. Олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэй, шанар һайнтай продукци тушаадаг, ажалай үндэр бүтээсэтэй бэрхэ хүнүүдтэ «Эрхим мэргэжэлтэ» гэжэ нэрэ зэргын олгогдодог байхада, «Эрхим шанартай продукци үгэгшэд», «Алтан гартай хүнүүд» гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэхэ эрилтэнүүд тон шанга байха юм. «Алтан гартай хүнүүд» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын тула «Эрхим шанартай продукци үгэгшэд» гэжэ нэрэ зэргэ бүхэли жэлэй туршада зүүжэ ябаад, мэргэжэлтын дүрбэдэхи разрядтай, табан жэлэй стажтай, хоёр мэргэжэл шудаланхай, өөрынгөө шадабари, онол аргада хоёр хүниие һурганхай байха ёһотой бшуу. Түрүүшүүл, коммунис ажалай ударнигууд тухай заводой радиогоор соносхогдожо, тэдэнэрэй дүрэ зурагууд Хүндэлэлэй самбарнуудта үлгэгдэжэ байдаг.

Улаан-Үдын авиационно, локомотив-вагон заһабарилгын, прибор-бүтээлгын, Тимлюйн цементын заводуудай партийна эмхинүүд, хүтэлбэрилэгшэд социалис мүрысөөе эмхидхэхэ хэрэгтэ ехэл анхаралтайгаар хандана. Жэшээлхэдэ, Тимлюйн цементын заводойхид мүрысөөнэй дүнгүүдые саг дары тунхагладаг заншалтай. Үдэрэй даабаринуудые хэнэй хэр дүүргэһэн тухай үдэшэ бүхэндэ дуулгагдана. Манай Эхэ орон дотор болон дэлхэйдэ боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тухай тэндэхи хүдэлмэришэд шагнаад, дуулаад дүүрэнэ бэшэ, хүршэ областиин, мүрысэжэ байһан предприятинууд тухайгаа нилээд олон юумэ мэдэжэ абадаг. Эдэ асуудалнуудаар заводой хүтэлбэрилэгшэд, цехэй мастернууд үглөө бүхэндэ хүдэлмэришэдэй урда үгэ хэлэдэг, хөөрэлдөө үнгэргэдэг.

Иимэ жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, яһала олон.

ХҮДӨӨ НЮТАГУУДАЙ ажалшадай мүрысөөе партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд эмхидхэнэ. Тиихэдээ тэдэнэр мүрысөөе тунхаглаха, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулна. Олохон аймагуудай ажахын гэшүүд, хүдэлмэришэд хэнтэй, ямар бригадатай, ямар колхоз гү, али совхозтой мүрысэжэ байһан тухайгаа тон һайнаар мэдэнэ ха юм. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын аймагуудта түрүүшүүлые урмашуулха, шагнаха онол арга үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болонхой, хүндэтэй нэрэ зэргэнүүд олгогдоно, «Хүндэлэлэй самбар» эмхидхэгдэнэ, плакат болон бюллетень гаргагдана, амаршалгын бэшэг эльгээгдэнэ. Ямаршье хэмжээ ябуулгые гансата «халуун дээрэнь» хээд орхиходо, тон һайн байдаг ха юм. Тиимэһээ Зэдын аймагай ажахынуудта социалис мүрысөөнэй үрэ дүнгүүд дары түргэн гаргагдаад орхидог. Хабарай таримгын гү, али үбһэ таряа хуряалгын дүүрэмсээр, хонидой нооһо хайшалалгын гү, али зунай һаалиин үедэ социалис мүрысөөнэй дүнгүүд абаһаар лэ гаргагдадаг, амжалта, илалтанууд ажалшадта дуулгагдадаг байна.

Түнхэнэй, Кабанскын аймагуудтахи партийна эмхинүүдэй дүй дүршэл һонирхолтой. Мүрысэжэ байһан хүнүүдые эндэхид урмашуулжа шадана. Жэшээлхэдэ, мүрысөөндэ түрүүлэгшэдтэ «Эрхим мэргэжэлтэ», «Таряа хуряалгын мастер», «Габьяата хүдэлмэришэн» болон бусад хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдоно. Тиихэдэ дипломууд, Хүндэлэлэй грамотанууд, илагшадай лентэнүүд барюулагдана, ажаһуудаг гэрэйнь ханада хабтаһан хадагдана. Иимэ урмашуулганууд гээшэмнай миин лэ, «мүр сараагүйгөөр» үнгэрдэггүй, хүниие баясуулдаг, тэдээндэ «дали ургуулдаг» юм.

Урмашуулгын ондоо онол арганууд баһал бии. Жэшээлхэдэ, зарим аймагуудай ажахынуудта ажалай алдар солын тусхай стенднүүд табигдана. Социалис мүрысөөндэ илагшын нэрэ, дүрэ тэндэ бэшэгдэжэ, үлгэгдэжэ байдаг юм. Жэшээлхэдэ, «Эрдэм» совхозой түрүү комбайнер Дондок Раднаевич Раднаевай нэрэ хүндэ, алдар солые дуудажа, аймагай түб—Мухар-Шэбэр тосхондо туг хоёр дахин бодхоогдожо, КПСС-эй райкомой болон аймгүйсэдкомой амаршалгын бэшэг тэрээндэ барюулагдаа һэн.

Мүн Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой, Кабанскын аймагай Кабанскын совхозой, Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой болон бусад ажахынуудта социалис мүрысөөндэ түрүүлэгшэдые урмашуулха, дэмжэхэ хэрэг һайн табигданхай.

СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨЕ үргэнөөр тунхаглаха гээшэмнай тэрээниие эмхидхэхэ ленинскэ гол ёһонуудай нэгэн болоно ха юм. Коллектив, ажалшан, ажахы бүхэн ямар уялгатай, юу дүүргэхэ, юу бүтээхэ байһан тухайгаа тодорхой һайнаар мэдэхэ зэргэтэй. Тиимэһээ манай республиканска, аймагуудай, олон тиражтай ханын газетэнүүдэй үүргэ эндэ ехэ болоно.

Колхоз, совхозууд, ажахынууд, предприяти, аймаг болон районуудай, ажалшадай хоорондын социалис мүрысөөнэй ябаса, тэрэнэй дүнгүүд тухай материал, корреспонденци, статьянуудые ходо толилжо байха гээшэмнай газетэнүүдэй мүнөө үеын нангин уялгануудай нэгэн байна бшуу.

Зүб даа. Аймагуудаймнай газетэнүүд социалис мүрысөөнэй дэлгэрһэн эхин булаг дээрэ байна гээшэ ааб даа. Тиимэһээ тэдэнэр колхоз, совхозуудай хоорондохи мүрысөөе шалгажа үзэхэ, үрэ дүнгүүдыень сасуулха дүүрэн арга боломжотой. Гээгдэлдэ орогшодые саг болзор соонь шүүмжэлхэ, дутуу дунданууды элирүүлхэ — эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд газетэнүүдэй хуудаһанууд дээгүүр таһарха, «замхаха» ёһогүй.

Хараад үзэе. Манай республикын аймагуудай олохон газетэнүүд энэ талаар яһалахан дүй дүршэлтэй болоо гэхэдэ, алдуу болохогүй. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй аймагай «Саян», «Баргажанай үнэн», «Загарайн аймагай «Вперёд» болон бусад газетэнүүдэй редакцинууд социалис мүрысөөе тунхаглаха, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ талаар олон материалнуудые толилно.

«Улаан-Сэлэнгэ» газетын хуудаһануудта һонин материалнуудые уншажа болоно. «Уялгануудай дүүргэлтые шалганабди», «Мүрысэжэ байһан ажахынуудта» гэһэн материалнуудые тэндэ харанабди. Ажахынуудта социалис мүрысөөе эмхидхэлгэдэ хайша хэрэгээр хандаһан ушар, дутуу дундануудые газетын редакци алданагүй.

Социалис мүрысөөе үргэнөөр тунхаглаха хэрэгые Улаан-Үдын аймагай «Коммунизмын туяа» газетэ һайнаар эмхидхэнхэй. Аймагай ажахынуудай ажалшадай социалис уялга, мүрысөөн, тэрэнэй дүүргэлтэ тухай баримтаар баян, тодорхой хурса материалнууд газетэдэ толилогдоно. Түрүү һаалишан, хонишод, малшадай өөһэдынгөө дүй дүршэл тухай хэһэн хөөрөөн, «Малшанай ендэр» гэһэн гаршаг доро ходо гаргагдана.

Тиибэшье газар бүхэндэ энэ хэрэг һайн бэшээр эмхидхэгдэнхэй. Мүрысөөн, тэрээниие тунхаглалгада хайша хэрэгээр, нозгойгоор хандаһан редакцинуудшье бии. Тэдэнэр номерһоо номерто «шууятай, һүхирһэн» гаршагуудые үгөөд лэ, тэдээн доро мүртэй материал толилдоггүй байха юм. Жэшээлхэдэ, Захааминай аймагай «Ажалай туг» гэһэн газетын редакцинхид тэндэхи ажахынуудта, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадта социалис мүрысөөнэй хэр ябажа байһан тухай муугаар харуулна.

СОЦИАЛИС мүрысөөнэй удха шанар мэдээжэ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргэхэ, шанар һайнтай продукци элбэг дэлбэгээр үгэхэ хэрэгые урагшань амжалтатайгаар ябуулдаг зэбсэг гээшэ ааб даа. Тиимэһээ мүрысөөн тухай «хуурайгаар», һонигүйгөөр бэшэжэ болохогүй бшуу. Эндэ газетын олон жанр хэрэглэһэн, уншагшадай «нюдэнһөө һалгаахаар» бэшэ материалнууд хэрэгтэй.

Социалис мүрысөөе үргэнөөр тунхаглаха гээшэ тэрээнэй гол тулгань, хүгжэхэ арга боломжонь байна ха юм. Тиимэһээ манай журналистнууд мүрысөөн гээшые бүхы шадабаряараа уран гоёор, эли тодоор, этигэмээр харуулжа, ажалай шэнэ амжалта, илалтануудта ажалшадые зоригжуулаг лэ. Партийна, профсоюзай, комсомолой эмхинүүд социалис мүрысөөнэй демократическа үндэһэ һууриие хүгжөөхэ, үрэ дүнгүүдые гаргахада, туһалха зэргэтэй.

СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярай һайндэр дүтэлжэ байна. Тиимэһээ республикымнай ажалшадай 1972 оной социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубита хүн бүхэмнай оруулаг лэ.

Ив. ОЧИРОВ,
КПСС-эй обкомой хэблэлэй секторые даагша.

ФОТОРЕПОРТАЖ

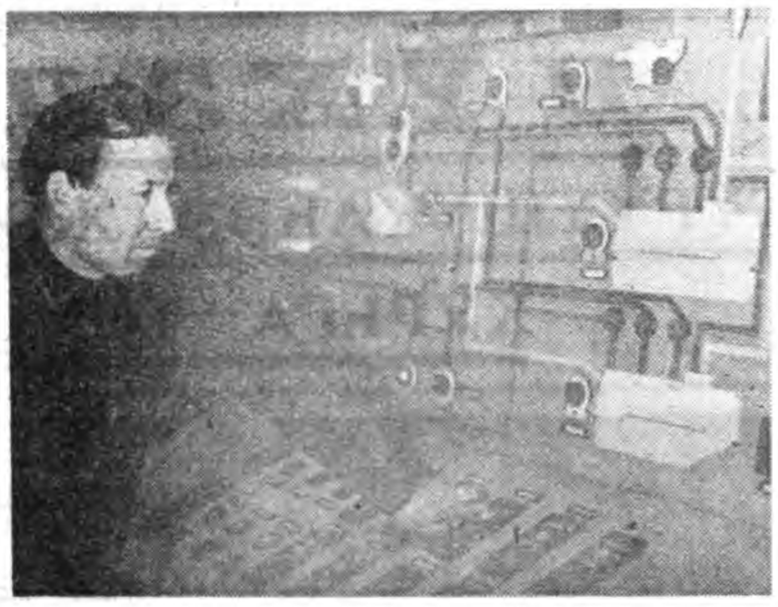

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Булагай һү һаалиин фермэ һанхахан Зэдынгээ аймаг дотор бэшэ, харин республика соогоо мэдээжэ боложо байнхай. Энэ фермэдэ 250 үнеэд харууһалагдадаг, ажал ехэтэй бүхы хүдэлмэринь оньһожоруулагданхай. (1-дэхи зураг дээрэ фермэ газаа талаһаа харуулагдана).

Үнеэдые һааха, тэжээл буйлуулха, мал уһалха, байра сэбэрлэхэ, тэжээл хубаарилан үгэхэ гэхэ мэтэ шухала хүдэлмэри машинын, электрын хүсөөр хэгдэнэ. Эдэ бүхы түхеэрэлгэнүүд нэгэ газарһаа (пульт-управлениһээ) хүдэлгэгдэнэ. Эндэ үнинэй малшан, дүршэлтэй механизатор Иван Михайлович Потыльцин хүдэлнэ (2-дохи зураг).

Тэжээл буйлуулдаг цех соо оробол, электрын хүсөөр хүдэлдэг котел харахат. Эндэһээ гараһан ууралаар элдэб тэжээл буйлуулагдана, уһан халаагдана (2-дохи зураг). Мүн эндэ уһа газар дороһоо бүлэжэ гаргадаг түхеэрэлгэ байха. Тээ саанаханань 3000 кубометр уһа багтааха бааг тодхоотой. Сонхын захаар тэжээл ууралаар буйлуулдаг хоёр амһарта. Тэрээн соонь тэжээл худхажа байха түхеэрэлгэ бии. Энэ цехэй газаа тээнь һолоомо болон бусад бүдүүн тэжээл хэршэдэг, тэрэниие байрын орой дээрэ тодхогдоһон бункер соо дамжуулха оньһото машинанууд харагдаха (4-дэхи зураг).

Малай байра соо хоёр электрокалориферэнэ пеэшэн хүдэлгэгдэжэ, хододоо халуун агаар үлеэгдэжэ, тэндэнь хуурай, дулаан байдаг юм. Мүн шабааһа шабха сэбэрлэхэ оньһото түхеэрэлгэнүүд хүдэлгэгдэжэ байха.

Оньһожоруулагдамал энэ фермэдэ арбаад һаалишад ажаллана. Тэдэнэр жэлдээ үнеэн бүриһөө 2 мянган килограммһаа дээшэ һү һаадаг. Бүхы үнеэдынь машинын хүсөөр һаагдана. Олон жэлдэ ажаллажа, дүршэл шадабари ехэтэй болоһон һаалишадшье бии. Жэшээнь, коммунистнууд Елена

ПРОФСОЮЗАЙ ЭДЭБХИТЭД ҺУРАНА

Профсоюзай эдэбхитэдые һургаха хэрэг угаа шухалада тоологдоно. Тэдэнэй мэдэрэлһээ, эмхидхэхы шадабариһаа, дүй дүршэлһөө профсоюзай эмхинүүдэй хүдэлмэри горитой дулдыдадаг. Тиигээдшье профсоюзай эмхинүүдэй хүтэлбэридэ һунгагдаһан нүхэд болбол ажал тухай али бүхы хуулинуудые, профсоюзай хүдэлмэриин онол аргануудые һайн мэдэхэ уялгатай. Энэ ушарһаа үндэһэлэн, КПСС-эй Хориин райкомой дэргэдэхи аймагай профсоюзай эдэбхитэдэй хоёр үдэрэй семинар зарлагдаба. Тэрэ һуралсалда зуугаад шахуу хүн суглараа.

Семинарта хабаадагшадай үмэнэ КПСС-эй райкомой секретарь В. М. Ломоносов, партиин райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша Н. И. Егоров, облпрофсоведэй эмхидхэлэй таһагые даагша С. Л. Данжеев, мүн облпрофсоведһээ уригдаһан В. А. Минаев, И. Н. Кривошеин гэгшэд элидхэлнүүдые хэһэн байна. Семинарай хүдэлмэридэ КПСС-эй райкомой секретарь Д. Д. Дагбаев, аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо М-Ж. Ц. Гармаев хабаадалсажа, үгэ хэлэһэн, аймагай профсоюзай эмхинүүдэй урдахи зорилгонуудые тодорхойлһон байна.

Д. ДОРЖИЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ОЛООРСОО ХЭЛСЭҺЭН ӨӨГҮЙ

«50 лет Октября» колхозой правлени, партком «түрүү дүй дүршэлэй һургуули» бии болгохо гэжэ шиидэһэн юм. Энэ һургуулида хонишод, мал адуулагшад, һаалишадта хэщээлнүүд үнгэргэгдэнэ.

Һаяхан колхозой хонишод нэгэдэхи бригадада сугларбад. Юуб гэхэдэ, эндэ колхозой хонишодой олониинь ажалладаг. Тиихэдэ эрхим хонишон, КПСС-эй гэшүүн, Ажалай Улаан Тугай орденой кавалер М. О. Арзухаев гол «багшань» байгаа бшуу. Колхозой хонишод энэ нүхэрэй дүй дүршэлтэй танилсаха, ажалайнь «нюусануудые» халан абаха зорилготойһэн.

Суглрагшад нүхэр Арзухаевай отара дээрэ ерэхэһээ урид хонишод П. С. Хамаганова, Д. С. Цыремпилов, Ц-Х. Бодеева, Б. В. Шонхоров гэгшэдэй отарануудаар ябажа хараа.

Нэн түрүүн суглрагшадай үмэнэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ нүхэр А. П. Налханов хонишодой 1971 оной дүнгүүд тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгөөд, шэнэ 9-дэхи табан жэлдэ хониной ажалые хүгжөөхэ гол зорилгонууд дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтобо.

Удаань Мэлс Ошорович Арзухаев бодожо, ажал тухайгаа нүхэдтөө хөөрэжэ үгөө.

Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ нүхэрнай хонин бүриһөө 3 килограмм нооһо хайшалжа абаһан, хурьгадаа эхэһээнь һалгаатараа 27 килограммда хүргэһэн байна.

— Зунай үедэ хонидоо һайнаар бэлшээн тарга луулха хэрэгтэй. Тиигээл һаа, нооһон ехээр абтаха юм,—гэжэ нүхэр Арзухаев хөөрэнэ. — Гадна һайнаар үбэлжэһэн хонид нооһо ехээр үгэдэг гээшэ.

— Хурьганай түлжэлгэдэ уураг ехэ удха шанартай. Тобир тарган хонид һүтэй, түлыньшье өөдэргэн, һайн байдаг, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Нүхэдынь Арзухаевай хөөрөө анхаралтайгаар шагнаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ М. О. Арзухаев түрүүшынхеэ хонидые искусственна аргаар ороондо оруулһан юм. 300 хонидые ороондо оруулһаниинь 100 хонид һубайршоо.

— Энэ ямар шалтагаанһааб? — гэбэ нэгэн.

— Үрэжүүлгэ орой эхилээ. Тиихэдэ нэгэ байра дээрэ 1000 гаран хонид байрлаа. Тэжээл багадаа. Тобир тарган хонид ороондо орходоо һайн юм. Тиимэһээ мүнөө зун искусственна үрэжүүлгые һайн эмхидхэлтэйгээр, эртэ эхилхэ тон шухала. Ороондо ороход хонидые нэгэ байрада бултыень суглуулхагүй, харин зуһалангуудтань ами аминдань байлгажа, үрэжүүлгэ хэхэдэ һайн, — гэбэ хонишон.

Хонишон Нима Дондокович Дамшаев иигэжэ хэлэбэ:

—Хонин ажалай хүгжэлтэнь хадаа имагтал бидэнэй ажалһаа бшуу. Мүнөө жэл урданайхи алдуунуудаа дабтахагүйбди. Иигэжэ нүхэдэйнгөө ажалтай танилсажа байхада ехэ һайн. Би олон шэнэ юумэ ойлгожо абабаб.

— Би хурьгадые адуулнаб. Бултадаа мүнөөдэр минии ажал хараат. Ажалдамни һайн сэгнэлтэ үгэһэндэтнай баяртайб. Нүхэдэйл ашаар туйлагдаһан юм даа. Түрүү нүхэдэй дүй дүршэл хэрэглэн ажаллахые оролдогшоб. Хурьгадаа ехэ багаарнь, хүсэ тамираарнь табан ондоо болгожо эдеэлүүлнэб,— гэжэ хонишон Цырен-Ханда Бодеева нүхэдтөө хөөрэбэ.

Колхозойнгоо хонин һүрэгые олошоруулжа, ашаг олзыень дээшэлүүлхэ тухай хонишод хөөрэлдэбэ.

Хонишодой хэлэһэндээ хүрэхэ байһандань этигэмээр.

Вл. ГАЛСАНОВ.

Ахын аймаг,
Хүүргэ нютаг.

ХАРГЫМНАЙ ЯАХАДАА УЙТАН БЭ?

Ойрын жэлнүүдтэ адууһа малаа улам олошоруулжа, эдеэ хоолой шухала зүйл болохо тарган мяха бүри ехээр абажа, олон түмэн ажалшадай эрилтэнүүдые дүүрэнээр хангаха тухай 1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ юһэдэхи табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд соо асари ехэ зорилгонуудай хараалагдаһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Энэ хараа зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ зорилгоор гахайн фермэнүүдые томодхожо, бүхыдэнь оньһожоруулаад, гахайнуудай тоо бүри олошоруулха болонобди. Гахай түргэн үдэсэтэй, тарган мяха ехээр үгэдэг амитан. Тиимэһээ энэ һалбари тон зүбөөр хүтэлбэрилбэл, алишье талаараа ашаг ехэтэй гэжэ тэмдэглэхэ байнаб.

Юуб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ манай совхоз гахай үсхэбэрилгэдэ гол анхаралаа хандуулжа, гүрэндэ тушаагдаха бүхы мяханайнгаа 40 процентыень энэ һалбариһаа абадаг болонхой. Энээхэн баримта дээрэһээ абажа харахада, гахай үсхэбэрилгые бүхы зоотехническэ заабаринуудайнь ёһоор хазагайруулангүй, улам хүгжөөбэл, ажахы бүхэн горитойхон олзо оруулха байһаниинь элирнэ гээшэ.

Мүнөө ажахыдамнай бүхыдөө 3600 гахай харууһалагдана. Тэрэнэймнай 300 шахуунь түрүүшынхеэ түрэхэ, 150-ниинь эхэ гахайнууд юм. Харин нүгөөдүүлынь гүрэндэ тушаагдаха, мүн томо болгогдон тобиржуулагдаха поршоонхонууд адуулагдана. Эдэ бүхы гахайнуудые 17 хүн харууһалдаг юм. Гадна фермэмнай 200 эмэ гахайн түлжүүлэгдэхэ, шахагдаха 600 шахуу гахайн тусхай байрануудтай. Гэбэшье эдэ гахайнуудаймнай байранууд хуушаржа үмхиршэһэн, дулаа барихаяа болиһон, ямаршье оньһожоруулга хэхын аргагүй гэхэ гү, али зооветеринарна мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмөөр бэшэ болонхой. Тиимэһээ гахайнууднай иимэ байра соо харууһалагдахадаа, тэжээл ехээр гаргашалжа, энэ һалбариһаа абтаһан продукцимнай өөрынь үнэ сэн нилээд дээшэлнэ гээшэ.

Саашадаа гахайнуудаа олоор, үсхэбэрилжэ, ойрын жэлнүүдтэ тарган мяха бүри ехээр абадаг болохын тула нэн түрүүлэн мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэмөөр, хүсэд оньһожоруулагданхай комплексно байра шэнээр бариха шухалада тоолоноб. Энэ юһэдэхи табан жэлэй хугасаада манай совхоз 5 мянган гахайн багтаамжатай оньһожоруулагдамал комплекс барижа, ашаглахаар хараална.

Мүнөө байһан байрада зарим ажал оньһожоруулагданхайшье һаа, эхэнхи хүдэлмэринь бар хүсөөр хэгдэжэ, гахайшадта горитойхон түбэг ушаруулна. Тиимэһээ гахайн байра соохи ажалые оньһожоруулжа, хүнүүдэй хүдэлмэри хүнгэдхэхэ гэбэл, ганса аргал шабааһыень арилгаха хүдэлмэри оньһожоруулха бэшэ, мүн тэжээл буйлуулаад, гахайда дамжуулан үгэлгые баһал оньһон аргаар хэбэл, һайн бэлэй. Тиигэбэлнай үйлэдбэри хүгжөөгдэжэ, гаргаша доошолжо, абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэн нилээд хямдарха һэн.

Хоёрдохёор, гахайн мяха бүри ехээр абажа, гүрэндэ худалдахын тула тэжээлэй бааза байгуулха гээшэ гол шухала асуудалнуудай нэгэн болонхой.

Манай совхоз энэ асуудал түргэн шиидхэхын тула хүдөө таряалангай ургаса эрид дээшэлүүлхэ талаар зарим тэды зорилгонуудые хараалһан байна. Үнгэрэгшэ жэл гахайнуудтаа үбһэнэй 120 тонно гурил бэлэдхэжэ абаа һэмди. Энэмнай бага гээшэ ааб даа. Юуб гэхэдэ, гахайн тэжээлдэ талха таряанай зүйл 70 процент эзэлдэг юм. Теэд совхоздоо абтаһан таряан оройдол 1-2 һарын туршада хүрэнэ бшуу. Тиимэһээ гахайнуудаа энэ шэмэтэ тэжээлээр таһалдуулхагүйн тула центнерэй 12—22 түхэригтэ ороохо таряа худалдан асаржа эдюулхэ баатай болодогбди. Зүгөөр хожомоо иимэ байдалтай яашье эбсэхын аргагүй гээшэ.

Гахай түргэн саг соо шахан тарга луулжа, олон поршоонхо абажа түлжүүлхын тула яһанай гү, али загаһанай гурил машинадагдаһан һү, загаһанай үлөөдэһэ ехээр хэрэглэнэгүйбди. Үбэлэй сагта нэгэл адли тэжээл дээрэ эдеэлүүлхэдэ, шэгнүүрынь ехээр нэмэдэггүй байна. Тиин манай ажахын иимэ нэмэлтэ тэжээл абахаар захил хэхэдэ, саг соогоо ерэнэгүй.

Хэды иимэ хүшэр хүндэ байдалда ажаллабашье, фермымнай гахайшад бии байһан арга боломжоёо хүсэдөөр хэрэглэн, гахайн мяха абалгаяа жэл бүри улам дээшэлүүлжэ, горитойхон амжалта туйлана. Жэшээлбэл, нёдондо совхозой гахайн фермэ бүхыдөө 2 мянган центнер мяха абажа, тэрэнэйнгээ 1800 центнерыень худалдаһан ба 3435 поршоонхо үхэл гарзагүйгөөр түлжүүлһэн байна. Тиихэдэ нэгэ эхэ гахай бүриһөө 15,4 поршоонхо, харин түрүүшынхеэ түрэгшэдһөө 7,4 поршоонхо абажа, боргожуулан тэнжээгээ юм. Зүгөөр эдэ амжалта яагаад туйлагдааб гэхэдэ, фермын ажал зүбөөр эмхидхэгдэһэн, ажахы дотороо тусхай шэглэлтэй фермэнүүдые бии болгоһон байна. Тиигэжэ гахайшан бүхэн өөрынгөө даалгагдаһан ажал бүтээгээд байхадаа, түргэн мэргэжэдэг, хэхэ хүдэлмэреэ табан хургандаал адли һайн мэдэхэ, дүй дүршэлтэйшье болоно гээшэ.

Гадна ажахымнай мэргэжэлтэд гахайшадтаа ороной бусад область, хизаарнуудай түрүүшүүлэй дүршэл, шэнэ онол аргануудые тайлбарилан хөөрэжэ үгэдэг заншалтай юм. Совхоздомнай мүнөө үедэ дүй дүршэлтэй түрүү гахайшад яһала олошоронхой. Жэшээлбэл, М. Г. Соловьёва, М. Сыденова, С. Сагалуева болон бусад тус бүрээ 500 гаран поршоонхо абажа түлжүүлһэн байна.

Мүнөө ажахымнай гахайшад түрэл партиингаа XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, байгша ондо 2100 центнер мяха абажа, гүрэндэ 1800 центнер мяха тушааха ба 3500 поршоонхо абажа түлжүүлхээр харааланхай. Эдэ үдэрнүүдтэ түсэб, уялгаа сүм бэелүүлхын тула бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байнхай.

Р. ЗВЕРЕВА,
Саянай совхозой зоотехник.

Түнхэн.

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ХУУДАҺАН

ЭРДЭМ БЭЛИГ—ЭРХИМ БАЯН

№2

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЭЙ ХУУДАҺАН

Бэлэдхэлэй класста хүдэлжэ байһан багшын ажал тухай хөөрэхынгөө урда тээ иимэ нэгэ ито үгэ хэлэхэ дуран хүрэнэ. Һүүлэй үедэ бии н бэлэдхэлэй классууд түрүүшынхидһээ онһоо 1958 он болотор бии байһан классууд ялгардаг) ямар илгаатай гээшэб? Илгаа бии. Хэрбээ түрүүшын бэлэдхэлэй классуудта буряад үхибүүдые юрэл һургуулида һурахыень бу хэлээр бэлдэдэг байһан һаа, мүнөө тэдэниие хэлээр бэлэдхэл гаргуулна. Тобшолон хэлэбэл, хэлэй класста һуража гараһан буряад үхибүүд ород хэлэн дээрэ ном үзэхэ, тиихэдээ буряад тусхай предмет болоожо үлэхэ юм.

Республика доторнай бэлэдхэлэй 35 класс нээгдэнэ. Гэхэ зуура, иимэ нэгэ ажаглалта хэхэ дуран хүрэнэ. Бэлэдхэлэй классуудые хамаагүй нээдэг үзэгдэнэ. Жэшээнь, Захааминай аймагай дунда һургуулида бэлэдхэлэй класс байгаа һэн. Теэд тэрэ нютагта 99 процентнь — буряад зон. Тиимэ газарта хүүгэдэй һуралсалые ород хэлэн дээрэ ябуулһанай хэрэг бии Үлэгшэн нютагта хүршэ оршодог Михайловкын һургуулиин ород 1-дэхи класста хахадынь шахуу буряад үхибүүд һуража байба. Одоол ород хэлээр тулмаашагүй ерэһэн буряад үхибүүд багшаяа, түрэлхидөө нилээд мэгдэхээгээ юм. Энэл һургуулида (Үлэгшэндэ бэшэ!) бэлэдхэлэй класс нээхэ ёһотой байгаа бшуу. Энэ алдуу тэрэ сагтаа заһагдаһан юм.

Яруунын аймагай Мужыхын дунда һургуулида түрэлхидэй эрилтээр хүүгэдые 1-дэхиһээ эхилжэ, ород хэлэн дээрэ һургадаг болоһон. Мүнөө жэлэй 1-дэхи класста 39 үхибүүдэй 27-ниинь — буряад. Бэлэдхэл гараагүй буряад үхибүүд ород хэлэн дээрэ һуража эхилхэдээ, нилээд түдэгэсөө юм ааб даа. Угайдхадаа, багшань педучилищи һая дүүргээд, түрүүшынгээ жэл хүдэлжэ байһан.

1968—1969 онуудай һуралсалай жэлдэ Яруунын аймагта бэлэдхэлэй нэгэ класс нээхэ зүбшөөлэй үгтэхэдэ, гэгээрэлэй таһаг тэрэниие Мужыхын хүршэ — Эгэтын-Адагай һургуулида үгэһэн юм. Юундэ? Эгэтын-Адагта диилэнхинь буряад зон ха юм. Мүнөө болоод байхада, тэрэ классые болюулаад, ондоо һургуулида үгэхэнь бэрхэтэй.

БЭЛЭДХЭЛЭЙ КЛАСС

ХЭШЭЭЛҺЭЭ ХЭГДЭҺЭН ТЭМДЭГЛЭЛ

эхэ оролто үгын һүүлээр хөөрөөгөө эхилэе. Эгэтынта бэлэдхэлэй класста зургаа наһатай һуралсалда бэлдэдэг дүрбэдэхи жэлээ ябана. хэлэхэдэ, түрүүшын жэл хүдэлһэн бэлэдхэлэй клас программын эрилтэдэ харюу һэн.

1971—1972 онуудай бэлэдхэлэй классай багша Е. С. Цырендылыкова программын эрил-

байса ойлгонхой. Юрэдөө, ябайгаа һуралсалай жэлдэ бэ- гараһан зургаа наһатан ород хэлэн дээрэ һураха зон гэжэ багша һайн мэдэ- тиимэһээ урдаа табигдаһан гоёо муу бэшээр бэелүүлжэ.

бэлэдхэлэй классай хэдэн орожо ажаглаабди. Тэдэ- шэнжэлэл эндэ тобшохоноор улая.

бодолгын хэшээл. Багашуул хэлэн дээрэ арба хүрэтэр сэ- болон гэдэргэ тоололгодо тоти хойнууд. Багша арба хүрэ- болон гэдэргэ тоололго д, һурагшые самбарта дуу- ород хэлэн дээрэ иимэ асуу- табиба:

«Дүрбэ» гэһэн тоо олол даа. багша самбарай ойрохи томо хайшалмал тоонууд сооһоо гэһэн тоо абажа, классаа ха- аад:

Энэ «4» гэһэн тоо,—гээд тоб байса хэлэнэ.

Урда тээхи тооень ололшы, һурагшада багша дурадха- Үхибүүн кассаһаа «3» гэһэн , класста харуулаад:

— Энэ «3» гэһэн тоо,—гэжэ ородоор хэлэхэ юм. Тон лэ иимээр, 4-нэй удаадахи тоо олоод харюусаба. Нүхэрнай багшын даабари зүб дүүргэбэ гэһэн сэгнэлтэ классынь үгэбэ.

Хэшээлэй ябажа байхада, үхибүүдни эсэбэ гү даа гэжэ һанабал, багша 1—2 минута соо нааданай забһарлал хүүлэжэ амаруулаадхина. Нааданиинь мүн лэ һургаалай шанартай.

Тэрэнэй һүүлээр иимэ упражнени хүүлэбэ. Самбар дээрэ 4+3=7 гэһэн жэшээ багша бэшээд, һурагшые самбарта дуудаба.

Багша: ямар жэшээб? Унша. (Асуудалаа түрүүн буряадаар хэлээд, һүүлдэнь ородоор дабтаба).

Шаби: дүрбэн дээрэ гурбые нэмэхэдэ долоо болохо.

Хэлэһэнээ ород болгохыень багшын дурадхахада, шаби ородоор хэлээдхибэ. Иимэрхүүгээр хэдэн упражнени хүүлэһэнэй удаа, багша иигэжэ хэлэбэ:

— Үхибүүд, мүнөө иимэ нэгэ наада наадая. (Шабинар һэр-мэр гэлдэбэ).

Самбарай нүгөө хахадта иимэ жэшээнүүд түрүүн бэшэгдэһэн байгаа:

5+3=
9—4=
1+6=

Багша: һурагшад эдэ жэшээнүүдэй али нэгые аман соогоо бодоод, ганса харюуень хэлэхэ. Харин самбарта гараһан хүн тиимэ харюутай жэшээе зааха ёһотой...

Үхибүүд аниргүйгөөр багшын зааһан жэшээе аман соогоо бодоно. Самбарта дуудуулһан хүбүүн класс тээшээ хараад зогсоһон тула багшын ямар жэшээ зааһые харанагүй.

— Найма!—гээд үхибүүд бултадаа зэргэ хэлэбэ. Хүбүүн түргөөр самбар тээшэ эрьелдээд, удаашье болонгүй, эгээл дээдэ жэшээень заагаад:

— Табан дээрэ гурбые нэмэхэдэ найма болохо. (Түрүүн буряадаар, һүүлдэнь ородоор харюу хэлэгдэнэ).

— Энэмнай ямар жэшээб?—гэжэ багша ородоор асууба.

— Нэмэлгэдэ үгтэһэн жэшээ.

— Зүб олоо гү? — гэжэ багша классһаа ородоор асууба.

— Зүб олоо!—гэжэ үхибүүд ородоор харюусаха юм. Иимэ хүдэлмэриин үедэ бүхы класс тон һэргэгээр нүхэрэйнгөө харюу шагнана.

Хэшээлэй удаадахи хуби — задача зохёолго. Тиихэдээ миил һанаанһаа абаад задача зохёоногүй. Бэлигтэ гэжэ хүбүүе урда гаргаад, багша папье-машегээр хэһэн яблокын 8 дүрсэ (муляж) гартань барюулба. Һүүлдэнь Хэшэгмаа гэжэ басаган урда гараба. Бэлигтэ 3 «яблокаяа» Хэшэгмаада барюулба. Үхибүүд иимэ үйлын һүүлээр иимэ задача зохёобо: «Бэлигтэдэ 8 яблока байгаа. 3-ыень Хэшэгмаада үгэбэ. Өөртэнь хэды яблока үлөөб?» Энэ задачаяа түрүүн буряадаар зохёогоод, һүүлдэнь ород болгобо.

Багша: ямар задача зохёобо гээшэбибди?

Һурагшад: хороолгодо задача зохёобобди.

Задачаяа хамта бодоод, харюуень буряадаар, ородоор хэлэбэд.

Һүүлдэнь дидактическа элдэб материал хэрэглэн, дээрэ харуулагдаһан шэнгеэр ондоо задачануудые зохёобо.

Юрэдөө, тоо бодолгын хэшээлдэ буряад хэлэндээ түшэглэн, ородоор хэлүүлжэ һургаха талаар багша ехэ оролдолго гаргадаг байна гэжэ ажаглагдаа. Хэшээл дээрээ элдэб онол аргануудые хэрэглэжэ, багашуулые һонирхуулжа шададагынь һайшаалтай.

Һүүлдэнь физкультурын, ород болон буряад үзэглэлэй хэшээлдэ орогдоо. Ямаршье хэшээлдээ хүүгэдэй хэлэ хүгжөөхэ зорилго багша табина, тэрэнээ бэелүүлнэ. Һуралсалай жэлэй 1-дэхи хахадта ород хэлээр 96 час хөөрэлдөөнэй хэшээл үнгэргөөд, мүнөө ород үзэглэл гаража эхилэнхэй. Амжалтань муу бэшэ. Ород үгые зүбөөр үгүүлхэ зорилгоёо, аман хэлыень хүгжөөхэ ёһотой байһанаа багша мартанагүй.

Буряад үзэглэлэй хэшээлдэ, жэшээнь, үхибүүд бэрхээр уншадаг болоһоноо, хайшалмал үзэгүүдээр үгэ зохёожо шададаг байһанаа харуулаа. Хайшалмал үзэгүүдээр үгэ зохёоходоо, үхибүүд үзэгүүдые хамаагүйгөөр шэлэнэгүй. Хэрбээ хэн нэгэнэй ехэ үзэг абаад, үгын дунда табибал, класс гансата анхаржа, алдууень заһуулна. «Үгын дунда ехэ үзэг бэшэгдэдэггүй» гэһэн грамматическа дүримые зургаа наһатан яһала хадуунхай байна.

Багшын үшөө нэгэ шадамар талань юун бэ гэхэдэ иимэ. «Ж» үзэгтэ үгтэһэн нюурые үхибүүд үсэгэлдэр классаа уншаһан, гэртээ дабтаха даабари абаһан байгаа бшуу. Хэрбээ үсэгэлдэр уншуулһан гуримаараа дабтуулаа һаа, хүүгэдэй зарим нэгэниинь залхууржа, бодолынь ондоо тээшээ «гүйжэ» болохо һэн. Зүгөөр багша ондоо арга шэлээ. Жэшээнь, иимэ даабаринууд үгтэнэ:

— Столбигуудай нэгэдэхи мүрнүүдые уншагтыл даа.

— Мүнөө удаан аялгантай үгэнүүдыень түүжэ уншая г. м.

Һубарюулан унша уншаһаар, сээжээр мэдэхэ болошоһон үхибүүд энэмни юун бэ гэжэ бодожо үзэнэ ха юм.

Словарна хүдэлмэриин үедэ дааган, дээһэн гэһэн үгэнүүдэй удха тайлбарилагдаа.

Хэшээлэй бэшэлгын үе болобо. Үхибүүд зургаан мүр бэшэжэ үрдеэ. Дүрбэн мүрынь үгэнүүдһээ бүридөө. Хоёр мүртэнь — мэдүүлэл. «Ж» үзэг бэшүүлжэ һургаха зорилгоёо яһала һайнаар бэелүүлээ. «Ж» үзэгтэй үгэнүүдтэй мэдүүлэл һанаха гэһэн даабариин үгтэхэдэ, нэгэ хүбүүн иимэ мэдүүлэл зохёогоо: «Жэжэ жэмэс түүбэ».

Хүүгэд тон сэбэрээр бэшэнэ. Муухайгаар бэшэхэ хүн үгы. Бүхы дэбтэрнүүдыень шалгажа үзөөд, Эгэтын-Адагай эхин классуудай дунда эгээл сэбэр гартай зон бэлэдхэлэйхид гэһэн тобшолол хээбди.

Бэшэлгын удаа иимэ даабари үгтэлэй. «Балжар шаргаар һолжоржо наадана» гэһэн мэдүүлэлэй үгэнүүд зурууд саарһануд дээрэ бэшээтэй.

Мэдүүлэлэй үгэнүүдэй һууриин эмхи алдуулаад, кассын хармаан соогуур табиһан байба. Үхибүүд мэдүүлэлые зүб мүртэнь оруулха ёһотой байгаа. Тэрэ даабарияа үхибүүд һайнаар дүүргээ.

Энэ хэшээлдэ класс нилээд ехэ юумэ хээ. Гэхэ зуура, үхибүүдни зургаа наһатайшуул, долоогоо һая гүйсэжэ ябаашад гэжэ багша мартаха ёһогүй. Тиимэһээ хэшээлдээ нааданай зүйлнүүдые олоор оруулха шухала. Хэрбээ һуралсалай жэлэй 1-дэхи хахадта 30—35 минутын хэшээл үгтэдэг һаа, үбэлэй тэнгһээ хойшо 45 минутын болгогдонхой. Тиимэһээ багашуулые ехээр эсээжэ, шаҙаажа болохогүй юм ааб даа.

Багшын хэлэһээр, мүнөө жэлдэ үзэгүүдтэеэ танилсалгые дүүргэхэ зорилготой. (Программын ёһоор, хорёод үзэгтэй танилсаха ёһотой һэн). Тиихэдэ хойто жэлдэ нэгэдэхи класста ороходоо, үзэглэлөө нэгэ һара соо дабтаад, «Түрэлхи хэлэндэ» ороходоо аргатай байха. Үхибүүдэйнь мүнөөнэй бэлэдхэлэй шанараар тухайлхада, багшын хэлэһэн зүбтэй гэжэ һанагдана. Методическа талаараа бэрхэ багшанар бэлэдхэлэй класста үзэглэлэй бүхы үзэгтэй багашуулые танилсуулха аргатай байна. Тиимэһээ программада энэ талаарнь хубилалташье оруулбал, өөрэгүй һэн гэжэ һанагдана.

Д-Н. ДОРЖИЕВ,
багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институдай методист.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Багша Е. С. Цырендылыкова хэшээлдэ. 2-дохи, 3-дахи фотодо: бэлэдхэлэй классайхид хэшээлэйнгээ үедэ.
С. ЛОМБОЕВОЙ фото.

СЭДЬХЭЛЭЙ ХҮБШЭРГЭЙЕ ХҮДЭЛГЭ

Эстетическэ хүмүүжүүлгэ... Гоё һайхан юумэндэ дурлуулха, тэрээнһээ уламжалуулан хүүгэдые уян, һайхан сэдьхэлтэй хүнүүд болгохо гээшэ коммунис хүмүүжүүлгын нэгэ хуби мүн. Энэ хадаа бэлэхэнээр, дирижёрой гараараа зангахалаар бүтэшэхэ юумэн бэшэ.

Искусствын зарим асуудалаар һарадаа нэгэ гү, али жэлдээ гурба-дүрбэн үдэшэнүүдые үнгэргөөд, һургуулидаа эстетическэ хүмүүжүүлгэ бэелүүлээбди гэжэ хөөрэдэг директорнүүд хэлэшэгүй ехээр эндүүрдэг. Бэе бэетэеэ холбоогүй нэгэ хэды хэмжээ ябуулга эмхидхэхэдэ, эстетическэ хүмүүжүүлгын зорилго гансата дүүрэдэг бэшэ. Харин тэрэниие бэелүүлхын тула бодомжотой, хоорондоо холбоотой хүдэлмэри үдэр бүри ябуулагдаха ёһотой.

Хэрбээ энэ талаһаань хараха болоо һаа, Улаан-Үдын гурбадахи интернат һургуулиин ажал ябуулгада анхарал хандуулмаар. Энэ һургуулида зуралга, черчени, дүү, ритмикэ заадаг нүхэд эстетическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха ёһотой гэгдэдэггүй, харин бүхы багшанар харюусалгатай.

Һуралсалай кабинедүүдтэ ороходо, үхибүүдэй гараар бүтэһэн юумэнүүд нюдэндэ урин гоёор хэгдэһэн. Физикын, математикын хэшээлдэ хэрэглэгдэхэ ямар нэгэн модель абажа харабал, таанарай досоо баярай мэдэрэл ээлүүдгүй бии болохо...

Эстетическэ хүмүүжүүлгын түлөө бүхы багшанар харюусадаг гэжэ дээрэ тэмдэглээ һэмди. Жэшээ болгон, 4-дэхи класста ород хэлэ ба литература заадаг М. Б. Петровагай хэшээл дээрэ тогтохо дуран хүрэнэ. Багашуулай хэлэ хүгжөөхэ, тэдэниие уран гоёор хэлүүлжэ һургаха гэжэ Мария Богдановнагай ходо оролдодог байһаниинь элеэр харагдана.

Гансашье дүрбэдэхи класста бэшэ, мүн бусад классуудташье литературын хэшээлдэ фонохрестомати хэрэглэгдэдэг. Литературын кабинет соо бүхы классуудта хэрэглэгдэмээр фонохрестоматинууд, граммпластинканууд бии. Мэдээжэ артистнарай, зохёолнуудай авторнуудай уншаһые үхибүүд шагнахадаа, юунтэйшье сасуулашагүй баярта хүртэдэг гээшэ.

Классһаа гадуур ябуулагдадаг хүдэлмэри эстетическэ хүмүүжүүлгэдэ ехэ үүргэтэй. Тусхай түсэбөөр литературна үдэшэнүүд үнгэргэгдэдэг.

Тиихэдэ байгаалиин һайханиие үхибүүдтэ танюулха гээшэ ямар ехэ удха шанартай гээшэб! Байгаалиин һайханиие юрэ гоёшоон байтараа, тойрожо байгаа оршониие өөрыһхеэрээ гоёохо хүсэлтэй болодог ушарынь үхибүүдэй эгээл үнэтэй юумэн гэжэ ородой мэдээжэ багша К. Д. Ушинский тоолодог байһан юм. Юрэдөө, байгаалиин һайханиие хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ хэрэглэхэ талаараа гурбадахи интернат һургуулида хэлэ, литература заадаг нүхэд яһала шадабаритай болонги.

Байгаали шэнжэлхэ зорилготойгоор экскурси эмхидхээд, ажаглалта хүүлээд, һүүлдэнь сочинени бэшүүлдэг гуримтайнууд. Сочинениин темэ элдэб янзын: намарай баглаа, түрүүшын саһан, алтан намар, үбэлэй ой, үбэлдөө г. м. 4-дэхи классай һурагша Данчинова Шурын «Үбэлэй ой» гэһэн сочинени эндэ харуулая.

Блещет после снегопада
Ёлок белая громада.
Но склонились ветки ёлок:
Не под силу снежный полог,
Гнутся вниз
Под тяжкой ношей.

Поэтесса А. Бартогой эдэ үгэнүүдые Шура сочинэнидээ эпиграф болгожо шэлээ. Сочинениин оршуулга иимэрхүүгээр соностоно (хуряангыгаар үгтэбэ): **«Үбэл ерэбэ. Модонууд болон газар саһаар хушагдаба, модонуудай сэнхир һүүдэр саһан дээрэ унана. Ой соо аалин, шубууд дууланагүй, гансал хаанашьеб тоншуул модо тоншоно, шаазгай шахаһана, хүхэ буханууд дуугаралсана, нэгэ тээ хирээ хаагална. Үбэл гээшэ бэрхэтэйшэг саг лэ даа. Хүйтэн. Амитай юумэн булта хорошонхой, имагтал мүрнүүд харагдаха юм. Саһан нээлгэтэй ном шэнги, ангууд тухай ном. Бишыхан мүрнүүд ооһор шэнгеэр зуралзана — хээрын хулгана гүйжэ үнгэрөө ха. Харин эдээхэн хэрээһэхэнүүд—шаазгайн мүр. Һалаа мүшэрөө арбайлгаһан томо хуһан доро хүр тогтошоо, саһан дээрэ хонхосогууд бии болоо, эндэ хуранууд хоноо гээшэ ааб даа...».**

Дээрэ үгтэһэн сочинениин дутуушье, һайншье талань тобойсо харагдаад байна. Үхибүүд нюдөөрөө ажаглаһанаа өөрынхеэрээ зураглаха гэжэ оролдоһониинь һайн гээшэ. Тиихэдэ хэлэниинь баян, багшынь нүлөө эли харагдана.

Иимэрхүү хүдэлмэри ондоошье классуудта хэгдэнэ. Тиимэһээ тус һургуулида литературын хэшээлнүүд үхибүүдые гоё һайханда дуратай болгохо үүргэеэ бэелүүлнэ гэжэ хэлээ һаа эндүүрхэгүйбди.

2.

Ондоо предмедэй багшанар шабинартаа номоо ойлгуулхаһаа гадна, хэшээлэйнгээ хүмүүжүүлхы шанарые хурсадхаха гэжэ яһала оролдоно. Географиин багша Т. Н. Матвеевагай хэшээлдэ, 4-дэхи, 7-дохи классуудта орообди. Черчени, зуралга заадаг В. С. Климовэй, дуунай багша Б. М. Приходькын хэшээлнүүд тус тустаа яһала һонирхолтойнууд.

Жэшээнь, Виктор Сергеевич Климов хэшээл бүхэндөө нягтаар бэлдэдэг байна. Ямаршье хэшээлынь урдахи хэшээлэйнгээ үргэлжэлэл болодог. Зуралгын хэшээлдэ зурагдажа байһан юумые саарһан дээрэ харуулжа һурахаһаа гадна, хүүгэд тэрэнэйнгээ һайханиие обёордог, ойлгодог болоно. Бултанайнь адлирхуу алдууе багша самбар дээрэ харуулжа, алишье талаһаань шүүмжэлэн шэнжэлдэг зантай. Мүн зуралгаар классһаа гадуур горитой хүдэлмэри ябуулагдана. Зурагай кружок бии. Тэрэнэй гэшүүд (ахамад наһанай һурагшад) багшынгаа хүтэлбэри доро һургуулияа уран гоёор шэмэглэдэг. Тиихэдээ эстетикын эрилтые сахижа һурана бшуу.

Һуралсал-хүмүүжүүлгын түсэб дотор «Эстетическэ хүмүүжүүлгэ» гэһэн тусхай хуби бии. Тэрээн соо иигэжэ бэшээтэй: **«1971-1972 онуудай һуралсалай жэлдэ ябуулагдаха эстетическэ хүмүүжүүлгын гол зорилго юун бэ гэхэдэ, һурагшадай болбосорол дээшэлүүлхэ, тэдэнэй эрдэм мэдэсые үргэдхэхэ, уран һайханай бүлгэмэй ажал ябуулгые эдэбхитэй болгон хүгжөөхэ ёһотой».** Тус зорилго бэелүүлхын тула иимэ кружогууд бии болгогдоод хүдэлжэ байдаг: драмын, дуунай, хатарай, хоорой (1—3-дахи ба 4—10-дахи классуудай һурагшадай хабаадаха хоёр кружок), арадай хүгжэмэй инструментнүүдэй оркестр г. м.

Тиихэдэ хүмүүжүүлэгшэдэй түсэбүүдые шалгахада, коллективэй зорилготой харшалдаһан юумэн үгы. Бултадаа һургуулиингаа ниитэ түсэбһөө эшэ абажа, класс бүхэндэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэн ябуулна.

Жэшээнь, 2-дохи класста (заадаг багшань — Л. А. Егорова, хүмүүжүүлэгшэнь — Д. Н. Таршанова) хүмүүжүүлгын талаар һонирхолтой юумэн хэгдэнэ. Хүүгэдынь хүгжэм шагнажа һуранхай. Элдэб хөөрэлдөөн үнгэргэгдэдэг. Эрхим зурагуудай конкурс соносхогдоно.

3-дахи интернат һургуулиин һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэритэй дүтөөр танилсаад байхадаа, шабинараа болбосорол ехэтэй зон болгохын тула яһала оролдолго гаргагдана гэжэ ойлгохоор. Жэшээнь, эдир пионернүүдэй гарта дүрбэн киноаппарат, найман телевизор, элдэб диафильмнүүд, дүрбэн эпидиаскоп, дүрбэн магнитофон, һургуулиин радиоузел үгтэнхэй. Эдир пионернүүд һургуулиингаа бүрин эрхэтэ эзэдбди гэжэ ойлгонхой байна.

И. АНГАРХАЕВА,
гэгээрэлэй министерствын инспектор.

ОРОЛДО-
ЫН
ҮСЭН

Соли Дандаровна Зодбоева хорин долоон жэлэй саана ажалайнгаа зам эхилһэн юм. Гансахан Сэлэнгын аймагай Ноёхоной дунда һургуулида хорин гурбан жэлдэ хүдэлжэ байна.

Юрэдөө, Соли Дандаровна дүршэл ехэтэй багша юм. Хэшээл бүхэниинь хүүгэдтэ шэнэ юумэ ойлгуулдаг, шэнэ баяр асардаг. Багша хэшээлдээ бэлдэхэдээ, тэрэнэйнгээ шата бүхэниие һайса бодомжолжо үзэдэг заншалтай. Тиихэдээ һурагшадай ойлгоһон юумые ухаандань бүри бүхөөр хадуулгахын тула хэшээлдээ дидактическа материал зохидоор хэрэглэдэг. Үзүүлэн харуулха зүйлнүүдые хэрэглэхэдээ, Соли Дандаровна бэеэ даагаад хүдэлхыень шабинараа һургадаг. Жэшээнь, математикын хэшээлдэ шэнэ темэ гарахадаа, самбарта ямар нэгэн схемэ, үлгөөд, тусхай тэмдэгүүдэйнь удхаар задача зохёолгодог.

Һүүлэй үедэ һуралсалай дифференцированнэ онол (һурагша бүхэнэй шадалай зэргэ хараадаа абаха арга) тухай багшанарай суглаа хураал дээгүүр хөөрэлдэдэг болонхойбди. Харин Соли Дандаровна олон үгэгүйгөөр тэрэ аргые үнинэй хэрэглэдэг болонхой юм. Хурса һубэлгэн шабинартаа дээшэлүүлэгдэһэн эрилтэ табидаг. Иимэ үедэ программын «хилэ алхахашье» ушар гарадаг ааб даа. Зүгөөр иигэжэ хүдэлхэдөө, бэрхэ үхибүүдэй хүгжэлтые бүри түргэдхэнэ ха юм.

Соли Дандаровна эхин классай багшанарай түрүү дүй дүршэлэй һуралсалые хоёрдохи жэлээ хүтэлбэрилнэ. Эхин классай багшанар сугларжа, ямар нэгэн орёо асуудал хамтаараа шиидхэдэг, уншаһан юумэеэ зүбшэн хэлсэдэг. Дүршэлтэй багша залуушуулда илангаяа дуратайгаар туһалдаг, мэдэһэн юумэеэ хэлэжэ, заажа үгэдэг байха юм.

Мүнөө жэлдэ Соли Дандаровна гурбадахи класстай. Тэрэ классай һурагшадые зургаа наһатай байхадань абаа һэн. Нэгэ жэл соо бэлэдхэл хүүлэжэ, классһаа класста нэгэшье һурагшаяа орхингүй абажа ябана гээшэ. Классайнь бүхы үхибүүд бэрхэ һурадаг, «хоёрые» абадаг, нүхэдөө хойшонь татадаг һурагша байхагүй.

Зааһан үхибүүдынь хододоо һайн журамтай, һургаалтай байдагаараа шалгардаг. Олоной дунда бэеэ яажа зүбөөр абажа ябахаб гэжэ багшань ходо заажа, ойлгуулжа байдаг юм.

Класстаа хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхадаа, Соли Дандаровна түрэлхидтэй ходо холбоотой байдаг. Ямар нэгэн хэмжээ ябуулга эрхилхэдээ, багша түрэлхидые хабаадуулдаг зантай юм.

Соли Дандаровна Зодбоевагай хэһэн һайхан хэрэгүүд үдэрһөө үдэртэ олошоржол байдаг юм. Гэхэтэй хамта, сэдьхэлэйнгээ дулаае гамнангүй бэлэглэн хүмүүжүүлдэг шабинарыньшье дали ургажа, холын замда гаражал байдаг. Багшынь жэшээ тэдэнэй хүн болохо ябадалда гол үүргэтэй.

Д. УЛЫМЖИЕВА,
Сэлэнгын аймагай Ноёхоной дунда һургуулиин завуч.

МОСКВАГАЙ БАГШАНАРЫЕ ДЭМЖЭН...

Москва хотын багшанар һурагшадтаа заажа байһан юумэеэ гүнзэгыгөөр, бүхөөр ойлгуулхатай гэһэн үүсхэл гаргаад, «Учительская газета» хэблэлэй хуудаһанда үргэн ехэ хөөрэлдөө үүдхэбэ. Москвагай багшанарай үүсхэл дэмжэн, оронойнай олон һургуулинуудай, хүдөө нютагуудай һурагшад һанамжа дурадхалнуудаа хэлэнэ, эрдэм бэлэдхэлэй түбшэн тэгшэ хүнүүдые хүмүүжүүлхэ гэһэн уялга абана.

Бидэшье, Хурамхаанай аймагай багшанар, энэ ехэ хүдэлөөнһөө хазуу тээ үлэхэгүй гэжэ шиидээбди. Һурагша бүхэндөө гүнзэгы һайн эрдэм шадабари олгохо гээшэ багшанарай нангин уялга ха юм.

Аймагай һургуулинуудай 1—3 классуудта заадаг багшанар Дэрээнэйдэ болоһон зүблөөндэ хабаадажа, эхин классай һурагшадта ном заалгые улам һайжаруулха тухай һанамжаяа андалдан хөөрэлдөөбди.

Зүблөө үнгэргэхын тула Дэрээнэй дунда һургуули дэмы шэлэгдээгүй. Юуб гэбэл, эндэхи һургуулиин газаахи, досоохи түхэл, шэмэглэл, багшанарайнь коллектив — хуу мүнөөдэрэй эрилтэдэ харюусанги.

Предмет бүхэн һайнаар түхеэрэгдэһэн кабинедтэй. Кабинет бүхэндэ техническэ болон һуралсалай элдэб хэрэгсэл хуу бии. Хойто һуралсалай жэлһээ эхин классуудшье кабинетнэ гуримаар һурадаг болохо юм гэнэ.

Газааһаа һургуулиин коридор соо орожо ерэхэдэ, таримал сэсэгүүдэй хангал аятайханаар анхилна. Сэсэгүүдэй олон гээшэнь! «Эдэнэр манда һураһан юм» гэһэн стенд хүнэй анхарал татаадхина. Мүн баһа «Долоон хоног», «Түрэл хэлэндээ дурла» гэһэн стенднүүд зохидоор түхеэрэгдэнхэй. «Хододоо бэлэн!» гэһэн пионернүүдэй марш харуулһан стенд бии...

Хоёрдохи класста заадаг Е. Т. Кукузиевагай хэшээлдэ орообди. Буряад хэлээр уншалгын хэшээл. Һурагшадынь тордиһогүй сэбэрээр, түргөөр уншажа һуранхай. Тиимэһээ уншаһанаа ойлгон, ураар уншадаг болгохо зорилго табигдана.

Юрэдөө, уншалгын хэшээл яажа үнгэргэхэб гэһэн асуудал олон багшанарай сэдьхэл зобоодог.

Ушар тиимэһээ Евдокия Тыхеевнагай хэшээл тухай тобшоор хөөрэхэ дуран хүрэнэ.

Гэрэй даабариин шалгалтаар хэшээл эхилээ. Хэшээлэй тус шата нэгэ жэгдээр үнгэрөө. Үхибүүд гэртээ уншаһанаа уран хурсаар хөөрөөд үгэхэ юм. Багшын асуудалда тоб байса, түргөөр харюу олоно.

Шэнэ материал уншалгада бэлэдхэл — хэшээлэй эгээл харюусалгатай шата. «Үбэлдөө колхоздо» гэһэн рассказ уншагдаха ёһотой байгаа. Уншалгаяа эхилхэһээ түрүүн багша хөөрэлдөө үнгэргэн, зохёолой темэтэй, хэлэнтэй уридшалан танилсуулаад, совхозой фермэдэ экскурсида ошоһоноо һануулба. Иигэжэ үхибүүдэй нюдөөрөө хараһан үзэһэниинь сэдьхэлдэнь «һэрижэ», уншагдахаяа байһан рассказда анхаралынь татагдаадхиба гээшэ.

Иимэ бэлэдхэл хээд, багша жэшээ харуулан, уран гоёор рассказые уншаба. Удаань үхибүүд аман соогоо уншаба. Һүүлээрнь рассказай удхые хамтадаа шэнжэлжэ эхилбэ. Иимэ хүдэлмэриин үедэ үхибүүд түрэл совхозойнгоо байдалые һайн мэдэхэ байһанаа харуулаа. Мэдээжэ механизаторнууд, һаалишад, хонишод тухайда багшынгаа асуухада, багашуул тон урматайгаар харюусаха юм.

Шэлэгдэмэл уншалга хэшээлэй һонирхолтой шата юм гэгдэдэг. Энэ шатые багша яһала шадамараар үнгэргөө.

— Һаалишадай ажал тухай хэлэһые олоод уншагтыл даа.

— Колхозой мастерской тухай юун гэжэ хэлэгдэнхэйб? Олоогтыл.

Үхибүүд яһала бэрхээр багшынгаа иимэ даабари дүүргэнэ.

Тон бэрхэ, мүн тулюуршаг һурагшадтаа багша анхаралаа ходо табина. Бэрхэнүүдынь һониёо бууража, миин залхууржа һууха ёһогүй, харин тулюурхануудынь ядалсаһандаа хүдэлхэеэ болишохо бшуу. Тиимэһээ бэрхэнүүд һурагшадта нэмэлтэ даабари үгтэнэ. Ахиршаг шадалтайнуудынь хүнгэншэг даабарида хүртэхэ юм.

Хэшээлэй түгэсхэлдэ үхибүүд хамта һурадаг нүхэрэйнгөө эжын — Е. Кушеевагай хөөрөө шагнаба. Тэрэ хөөрөөень багша магнитофоной миндаһан дээрэ бэшэжэ абаһан байгаа. Совхозой түрүү һаалишанай, хамта һурадаг нүхэрэйнгөө эжын хөөрөө шагнаһан багашуул тон омогорхонгёор хэшээлһээ гараа һэн.

3-дахи класста байгаали тухай хэшээл һонирхолтой байгаа. Түрүүшын хэшээлдэ «Манай нютагай байгаали» гэһэн темэ гараһан. Харин манай ороһон хэшээлэй темэ — «Глобус болон карта дээрэ манай Эхэ ороной харуулагдаһаниинь. Манай Эхэ ороной байгаалиин элдэб янза» — урдахиингаа үргэлжэлэл болоо. Анна Бардаевна Шагдурова тус хэшээл бэрхээр үнгэргөө. Үхибүүд байгаалиин, сагай уларилай хубилалтые, тэрэнэй хуули ёһые һайнаар ойлгоо. Үхибүүд карта, глобус дээрэ манай орониие зүбөөр харуулна...

Зүблөөндэ хабаадагшад «Байгаали болон хүнэй ажалые ажаглаха хүдэлмэриин дүршэлһөө» (Хурамхаанай дунда һургуулиин багша Л. Э. Бубеева), «Орёо задачануудые бодохо арга» (Хонхинын эхин һургуулиин багша С. Г. Кушеева), «Үгэнүүдтэ үхибүүдэй алдуу хэдэг ушарые яажа болюулхаб» (Дэрээнэй дунда һургуулиин 3-дахи классай багша А. Б. Шагдурова) гэһэн элидхэлнүүдые шагнаа юм.

Иигэжэ олоороо сугларжа хөөрэлдэхэдөө, саашадаа яажа һайнаар хүдэлхэб, зааһан юумэеэ бүхөөр ойлгуулхын тула ямар онол арга бэдэрхэб гэһэн асуудал зүбшэн хэлсээ зон бэзэбди. Дэрээнэй һургуулида хүдэлдэг нүхэднай шэнэ онол арга бэдэрхэ талаар һайшаамаар үүсхэлтэй байна гэһэн тобшолол хээбди. Тэдэнэр Москвагай багшанарай үүсхэл дэмжэхэ гүйсэд арга боломжотой.

Е. ЦЫРЕНОВА,
Хурамхаанай дунда һургуулиин завуч.

УРАН БЭЛИГЭЭ ХАРУУЛНА

Бүхэроссин харалгын зональна конкурс дээрэhээ

Хүн зоной дунда соёлой хүдэлмэри эмхидхэдэг хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэроссин харалгын зональна конкурс Улаан-Үдэ хотодомнай мартын 10-да эхилээ hэн.

Мартын 10—12-ой үдэрнүүдтэ Зүүн-Сибириин соёлой дээдэ hургуулиин ордон соо конкурсдо хабаадагшадай хүхюу дуунууд, уран шүлэгүүд зэдэлбэ. Сибириин, Алас-Дурна зүгэй арбан область, хизаар, республиканууднаа ерэhэн түлөөлэгшэдэй коллективүүд өөhэдынгөө программануудые хүн зондо харуулаа.

Тэдэнэй программада ямар номернууд ороноб? Түбхын түрүүндэ хатар, дуун, уран шүлэг, шогтой хүхюу нааданууд, зугаанууд. Хүн зоной дунда соёлой хүдэлмэри эмхидхэхэ гээшэмнай тиимэшье амархан хэрэг бэшэ. Тиимэhээ эдэ хүдэлмэрилэгшэдэй, конкурсдо хабаадагшадай уялга үүргэ айхабтар ехэ байна бшуу.

Ондоо область, республика, хизаарhаа ерэhэн айлшаднай үдэшэндөө Улаан-Үдэ хотын соёлой ордонууд, клубуудта ошожо, өөhэдынгөө программа харуулаа.

Мартын 14—15-най үдэрнүүдтэ энэ конкурсын дүнгүүд согсологдожо, семинар, конференци үнгэргэгдэхэнь

Манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Камчаткын түлөөлэгшэ Валентина Обиход хатар гүйсэдхэнэ. 2. Благовещенск хотын түлөөлэгшэ Елена Михалева. 3. Хүн зоной дунда соёлой хүдэлмэри эмхидхэгшэд Таня Сараева (Шэтэ), Таня Сапожникова (Эрхүү).

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

КИПРЭЙ ДАЙСАДАЙ ХОРОТО ААШАНУУД

Кипрэй дайсад hүүлшын үдэрнүүдтэ ажал ябуулгаяа бүри түргэдүүлбэ. Тэдэнэр Дундада далай дээрэхи энэ гүрэнэй бэеэ даанхай байдал усадхаха hэдэлгэ гаргана. Пентагон ба НАТО-той нягта холбоотой империалис этэгээдүүд Кипрэй бэеэ даанхай байдалые усадхаха, тэрэнние НАТО-гой сэрэгэй бааза болгохо, Израиль руу буу зэбсэг абаашахада хэрэглэгдэхэ газар болгохо гэhэн hэдэлгэеэ үргэлжэлүүлhээр. Бэеэ даанхай хараа шугам бэелүүлдэг Макариосай правительствые унагааха хэрэгтэ НАТО-гой зонхилогшод Грециин сэрэгэй засагаархидта гол үүргэ олгодог байна. Кипрые Грецидэ хамжуулха, Афинынхидэ адли засаг түрэ тэндэ байгуулха гэhэн уряа доро «хара полковнигууд» гадаада талаhаа тухируулагдажа байгаад, энэ республикын дотоодын хэрэгүүдтэ бүдүүлигээр хамааралсана, энэ арал дээрэ зэбсэгтэ тулалдаа үүдхэхые hэдэнэ. Афинын заабаряар Кипрэй православна церковиин үндэр түрэлтэ синод хадаа архиепископ Макариосые президентын тушаалhаа буулгаха гэhэн эрилтэ табяа.

Гэбэшье Кипрэй дайсадай hэдэлгэнүүдтэ энэ республикын правительство ба арад зон эрид шууд харюу үгөө. Кипрэй парламент синодой эрилтые буруушаагаа, Макариосые нэгэн hаналтайгаар дэмжээ. Президентые дэмжэхын тула бүгэдэ национальна буhалгаа хэхыень Кипрэй ажалша арадай түрүү үзэлтэй партиин хүтэлбэрилэгшэд ажалшадые уряалhан байна. Республикын бэеэ даанхай байдалда хорото ааша гаргаhан этэгээдүүдтэ эсэргүүсэн, Кипрэй бүгэдэ таряашадай холбоон, бусад олонитын организацинууд, тэрэшэлэн Никозидо болоhон олон тоото митингнүүд ба жагсаалнуудта хабаадагшад тэмсэнэ. Өөрынгөө бэеэ даанхай байдал аршалан хамгаалхаар Кипрэй эрид шиидэнги байhые дэлхэйн түрүү үзэлтэй бүхы олониитэ дэмжэнэ. Дэлхэйн олониитэ хадаа Дундада далай дээрэ болоhон hүүлшын үйлэ хэрэгүүд тушаа hанаагаа зобожо байhанаа мэдүүлнэ.

Иигэжэ hанаагаа зоболго үндэhэ баримтатай юм. Яахадааб гэхэдэ, Кипр тушаа хэгдэhэн хашалта — дэлхэйн энэ райондо империалис хүсэнүүдэй хэдэг ажал ябуулгын юрэл нэгэ талань болоно бшуу. Тиихэтээ хамта США-гай зонхилхы бүлэгүүд Грециин засагаархидые сэрэгэй талаар улам ехээр дэмжэдэг байха юм. Афинын сэрэгэй засагаархидта буу зэбсэг дахинаа эльгээхэ тухай Вашингтоной абаhан шиидхэбэри энээн тухай гэршэлнэ. Имагтал нэгэ жэлэй турша соо Афинада Америкын хүргэhэн сэрэгэй туhаламжа 70 миллион долларhоо үлүү ехэ болохо байна гээд хэблэл мэдээсэнэ. Энэ хадаа Афинада дүтэхэнэ оршодог Пирей гэжэ портдо США-гай 6-дахи флодой томо онгосонуудай байха саг үргэлжын бааза байгуулха тушаа Грециин зонхилогшодой зүбшөөлөө үгэhэнэйнь түлөө Вашингтоной түлэhэн түлбэри болоно гээшэ. «Греци болбол «Дундада далай дээрэ сэрэгэй зорилгоор хэрэглэгдэдэг США-гай колони боложо байна» гэжэ Кипрэй «Неа» газетэ гэршэлэн бэшэнэ.

Эдэ бүхы баримтанууд — Кипртэ эсэргүү үгэсөөн, Афиные Америкын зүгhөө сэрэгэй талаар дэмжэлгэ ба Грециин портдо США-гай сэрэгэй бааза байгуулга — Дундада далай дээрэ Вашингтон болон НАТО-гой бэелүүлдэг зээрхэг түримхэй hүйдхэлтэ политикын шатануудынь, шухала хубинуудынь болоно гэжэ ямаршье hэжэг түрэхэгүй байна. Дундада далайе амгалан байдалай далай болгохын түлөө, hайн хүршэнэрэй ёhоор харилсаа холбоо байгуулхын түлөө тэмсэдэг эб найрамдалда дуратай хүсэнүүд иимэ хараа шугамые улам хүсэтэйгөөр эрид шууд эсэргүүсэн тэмсэнэ.

ХҮСЭНҮҮДЭЙ ТҮРҮҮШЫН ТУРШАЛГА

Энэ жэлэй ноябрьда США-гай президентые hунгаха hунгалтада хабаадалсахые хүсэдэг кандидадуудай хоорондо хүсэнүүдэй түрүүшын туршалга болобо. Иимэ туршалга энэ ороной эгээл зүүн-хойто зүгтэ оршодог Америкын Нью-Гэмпшир гэжэ багахан штадта болоhон байна. Нью-Гэмпширтэ мартын 7-до «түрүүшын hунгалта» — «праймариз» гэдэг болоо. Энэ hунгалта хадаа мартhаа июнь хүрэтэр бүхы дээрээ 23 штадуудта болохо hунгалтануудай түрүүшын hунгалта болоно. «Праймариз» — Америкын hунгуулиин гуримай таhаршагүй хубинь мүн. Энэ hунгуулиин гурим худал хуурмаг, баяшуулай тала харадаг ба демократида харша байдаг юм. Эдэ «түрүүшын hунгалтанууд» хадаа президентын тушаалда дэбжүүлэгдэхэ кандидадуудые шэлэн ололгодо иигэжэ жиирэй hунгагшад хабаадалсаха арга боломжотой гэhэншүүгээр харуулха үүргэтэй юм. Харин, хэнэйшье мэдэhээр, кандидадууд тухай асуудал партийна съезднүүдэй хүшэгын саана, нюуса үгэсөөнэй үедэ эсэслэн шиидхэгдэдэг ха юм.

Зүгөөр эдэ «түрүүшын hунгалтанууд» Америкын ёhо заншалда бата бэхеэр нэбтэрээд оронхой, тиимэhээ президентын тушаалда hуухые хүсэгшэд эдэ hунгалтануудай ашаар hунгагшадай дура сэдьхэл «мэдэжэ» абадаг байна. Тиигээд тэдэнэр хэр «хүндэ ямбатай, алдар суутай» байhанаа тодорхойлдог гээшэ.

Зонхилхы республиканска партиин списогтэ гурбан кандидадууд — президент Никсон, Вьетнамдахи дайнда эрид шууд дурагүй дэдэг конгрессмен Поль Макклоски, партиин эгээл баруунай үзэлтэнэй түлөөлэгшэ конгрессмен Джон Эшбрук гэгшэд бии. Демократическа партиин списогтэ табан кандидадууд, тэрэ тоодо сенаторнууд Эдмунд Маски ба Джордж Макговерн гэгшэд дэбжүүлэгдэнхэй.

Нью-Гэмпширтэ болоhон «ниитын hанал жын түрүүшын туршалга» юу харуулаа гээшэб?

Республиканска партиин списогтэ президент Никсонэй илажа гараха байhаниинь хэндэшье hэжэг түрүүлээгүй. Тэрэ хадаа hүүлшын шалгагдаhан мэдээнэй ёhоор, үгтэhэн дуунай 69 процентыень абаа hэн. Нью-Гэмпшир хадаа хархис этэгээдүүдэй нүлөөнэй тон ехэ байhан штадуудай тоодо ородог гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ. Тиимэшье мэдээжэ бэшэ конгрессмен, дайнда эсэргүү хараа шугам баримталжа, партиие толгойлогшо Никсонтэй тэмсэхэ гэжэ шиидэhэн Макклоски гэгшын hунгагшад республиканецуудай үгэhэн дуунай 20 процентые абаhан ушар ехэ гайхалтай байба.

Демократическа партиин списогээр үгтэhэн дуунай хубаарилгыешье олохон политическа ажаглагшад огто хүлеэгээгүй байгаа. Уридшалан тодоруулhанай ёhоор, эгээл хүсэтэй кандидат гэжэ тоологдожо байhан сенатор Маски гэгшэ хүлеэгдэжэ байhан олонхи дуунуудые абаагүй — демокрадуудай 48 процентнь тэрэнэй түлөө дуугаа үгөө. Зүүн-Урда Азида Никсонэй бэелүүлдэг политикые ха туу шангаар шүүмжэлдэг сенатор Джордж Макговерн гэгшэ үгтэhэн бүхы дуунай 37 процентыень абаа. Энэ ушар олохон хүнүүдые гайхуулба. Энэ hунгалтын урда тээ Макговерн 25 процентhээ ехэ бэшэ дуунуудые абаха гэжэ хэлсэдэг байhан гэхэ.

Нью-Гэмпширтэ болоhон hунгалтанууд ямар нэгэн тодорхой тобшолол хэмээр үндэhэ баримта үшөө болохогүй байна. Тиибэшье нэгэ зүйлынь арсалтагүй: ороной улам муудажа байгаа экономическа байдал, мүн Индохитэ та боложо байгаа бузар бузгай дайн хадаа президентые hунгаха hунгалтын болохо жэлдэ Америкын hунгагшадые hанаата болгоно.

Ю. КОРНИЛОВ,
А. МЕЛИКЯН.
Н. ЧИГИРЬ.
(ТАСС).

ХҮРШЭ ОБЛАСТИИН hОНИНУУД

„ДАУРИ" ШЭТЭДЭ АЙЛШАЛЖА ЭХИЛБЭ

Зохёолшо Константин Седыхэй «Даури» гэжэ романаар «Ленфильм» студида кинофильм болгожо табигдаhан байна. Энэнь хоёр хубиhаа бүридэhэн үнгэтэ фильм болоо. Совет Армиин офицернүүдэй байшан соо энэ кинофильмые харалган болоо. Тус фильмые зохёон табигша режиссёр, сценари бэшэлсэhэн Виктор Иванович Трегубович, фильмын гол геройн рольдо — Роман Улыбин боложо наададаг, Бага театрай артист Виталий Соломин (Шэтэ городhоо гараhан), Митька Харгин боложо наададаг Борис Аракелов, киностудиин редактор Иосиф Вольфсон, студиин гол сценарна коллегиин гэшүүн Александр Журавин гэгшэд Шэтын олониитэ ажалшадай түлөөлэгшэдтэй, харагшадтай уулзахаяа Ленинградhаа ерээ.

Партийна, совет хүдэлмэрилэгшэд, промышленна предприятинуудай түлөөлэгшэд, Шэтын гарнизоной сэрэгшэд, студентнэр, журналистнар эндэ сугларба.

Кинофикациин областной управлениин начальник Ю. И. Владимиров айлшадтаа үгэ үгэбэ.

Энэ фильм буулгаhан тухайдаа айлшад хөөрэбэ. Эндэ сугларагшад айлшаар ерэhэн «Ленфильмын» хүдэлмэрилэгшэдые хани халуунаар угтаа. Шэтэ городто түрэжэ үндыhэн, ехэ замда ороhон Виталий Соломиние шэтынхид илангаяа халуунаар угтаhан байна. Пионернүүдэй байшангай кружогые, уран hайханай концертнүүдые дамжажа, дали жэгүүр ургажа гараhан нютагайнь хүбүүн элитэ артист болонхой, түрэhэн городоо ерээд байна бшуу. Хоёр хубиhаа бүридэhэн үнгэтэ фильмын гол роль гүйсэдхэгшэ Виталий Соломин нютагайхидайнгаа үмэнэ шалгалта барихань гээшэ.

Уданшьегүй ниитын харалган эхилбэ.

Баяртай даа, Саhата үбэлнай

Красночикойско районой ажалшад ородой үбэлые үдэшэлгын hайндэр үнгэргэбэ. Зэргэшээ гурбан мори оруулhан шаргатай зонууд, машинануудта, автобусуудта hууhан бүхы нютагай хүн зон Архангельское гэжэ hуурин тээшэ олооро шэглэбэ.

Энэ hайндэр хүхюу зугаатайгаар, hониноор үнгэрбэ. Хазаар морёор ябагшадые, хабарые асарагша гоё hайхан дангинабасагые зонууд амаршалба. Хабар-үбгэн, Саhата-үбэл hайндэртэ хабаадагшадтай сугтаа наадаhан, зугаалhан, хүхилдэhэн байна. Урданай ород хубсаhа — эреэ-маряан бүдөөр оёhон сарафануудые үмдэhэн ород hамгад hайндэртэ хабаадагшадые амтатай эдеэгээр, сайгаар хүндэлөө. Худалдаа наймаанай лавкануудта эд бараа обоо онги байгаа.

«Россия» колхозой правлениин нимэ hонин, заншалта hайндэр эмхидхэhэндэнь сүхынхид ехээр баярлаhан байна.

Мэргэжэлтэдые бэлдэнэ

1959 онhоо Нэршүүгэй совхоз-техникумэй заочно отделени 350 гаран зоотехник, ветеринарнуудые бэлдэжэ гаргаа. Эдээнэй олонхинь областиин ажахынуудта хүдэлжэ байдаг. Тус техникум энэ жэлhээ агрономуудые бэлдэдэг болохонь.

Энэ совхоз-техникум hуралсалай hайн байшантай, хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдтэй лабораторинууд, таhалгануудтай юм. Библиотекэдэнь тусхай литература олон.

«Забайкальский рабочий» газетэhээ абтаба.

ДУУ, ХҮГЖЭМЭЙ ҮДЭШЭ ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

hаяхан Хориин аймагай соёлой байшанда эстрадна дуу, хүгжэмэй харалга үнгэргэгдэбэ. Дуу, хүгжэмдэ дуратайшуул совет болон хилын саанахи элитэ композиторнуудай шэнэ зохёолнуудые шагнаhан байна.

«Эрхим дуушан» гэhэн нэрэ зэргын түлөө «Туяа», «Романтигууд», «Шэнхинэдэг гитаранууд» гэhэн вокальна коллективүүдhээ гадна, дуушад хабаадаба.

Үсэд шанга тэмсэлэй удаа соёлой байшангай вокальна ансамбль 1-дэхи hуури эзэлбэ. Хоёрдохи hуурида «Туяа» ансамблиин дуушад, аймагай уншалгын залые даагша Галина Емельянова гэгшэд эзэлээ. Галина Емельянова «Хайрата ханимни» гэhэн дуу иргүү гоёор дуулажа, шагнагшадай сэдьхэл хүдэлгөө. Анаагай совхозой хүдөөгэй клубай «Туяа» ансамбль культурын таhагай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа. «Шэнэ Үдэ» газетын литературна хүдэлмэрилэгшэ Любовь Угрюмова 3-дахи hуурида гараа. Тус харалгые соёлой байшангай методист Мария Болонева ехэ hайнаар эмхидхэжэ шадаба. Хирэ-хирэ болоод лэ эндэ дуу, хүгжэмдэ дуратайшуулай харалга эмхидхэгдэхээр хараалагдана.

Б. ЛАЙДАПОВ.

Хори.

ХИЛЫН СААНАhАА

АНГИИН ТЭМСЭЛ УЛАМ ШАНГАРhААР

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Америкын хүдэлмэришэн анги ажалшадай гол шухала эрхэнүүдые хаhадаг монополинуудтай эрид шангаар тэмсэжэ байнхай.

Транспортна хүдэлмэришэдэй нэгэдэмэл профсоюз Америкын томо компаниинуудай нэгэн «Сазерн пасифик рейлроуд» гэдэгэй мэдэлэй түмэр харгынуудта забастовко соносхоhон байна. hаяшаг баталагдаhан ажалай хэлсээгээ эбдэжэ, хэдэн арбаад хүдэлмэришэдые үйлэдбэриин эзэдэй ажалhаань гаргаhанай hүүлээр иимэ буhалгаан эхилээ. Ажалhаа гаргагдагшадтай hаналаа нэгэдэлгын тэмдэг болгон, 20 мянга шахуу түмэр замшад хүдэлмэреэ зогсоонхой. Номгон далайн эрье шадархи тус компаниин бүхы түмэр харгынуудаар поезднуудай ябалга бүрин зогсоогдошоо.

«Дженерал моторс» гэдэг автомобильна томо компаниин заводой 10 мянган хүдэлмэришэд Лордостаунда (Огайо штат) буhалгаалжа үргэлжэлhөөр. Эндэ предприятида тэсэшэгүй түргэнөөр намнан хүдэлгэдэг гуримые буруушаалгын тэмдэг болгон, автомобильшад хүдэлмэреэ зогсооhон байна. Конвейерэй түрбэлгүй түргэнөөр хүдэлгэгдэдэг болоhон дээрэhээнь хүдэлмэришэд тэсэхэеэ болёо.

«Дженерал моторсын» эзэд 65 мянган хүнэй хүдэлмэрилдэг корпорациин хэдэн заводуудта локаут хэхэбди гэжэ занан, буhалгаашадые хашахаа hанаатай. Монополинуудай хиналта доро байдаг нютагай хэблэл буhалгаалагшадые хашаха мүрдэхэ ябуулгада хабаадана.

Гэхэ зуура эндэхи хүдэлмэришэд тэмсэлээ үргэлжэлүүлхээр эрид шиидэнхэй.

Браззавиль саашадаа социалис замаар дабшаха

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС). «hүүлэй үедэ урбалта хэхэ hэдэлгын гаргагдабашье, Конгын Арадай Республика hунган абаhан социалис ёhо гуримаа хубилгахагүй. Социалис зам лэ конголез арадые дарлалтаhаа, гадаадын зонхилолгоhоо сүлөөлжэ шадаха», — гэжэ Конгын ажалшадай партиин ЦК-гай түрүүлэгшэ, НРК-гай президент майор Мариан Нгуаби пресс-конференци дээрэ мэдүүлээ.

Февралиин 22-ой урбалта хэхэ hэдэлгэдэ хабаадагшадые сэрэгэй трибунал сүүдлээ. Гэмтэдэй заримые саазалха шиидхэбэри гаргаа гэжэ мэдээсэхэ зуура, президент иигэжэ тусхайлан тэмдэглэбэ: эдэ шиидхэбэринүүд гүйсэдхэгдөөдүй, юундэб гэхэдэ, хорото үгэсэгшэдые дары саазалалга революциие түргэдхэхэгүй, ороной урдахи зорилгонуудые шиидхэлгэдэ туhалхагүй бшуу гэбэ.

Өөрыгөө өөрөө „президент" болгобо

ПАРИЖ, (ТАСС). Лон Нол гэгшэ өөрыгөө «Камбоджын президент» гээшэб гээд өөрөө соносхоо гэжэ Франс Пресс агентствын корреспондент Пномпеньhээ мэдээсэбэ. Генерал Сирик Матак «премьер-министрэй уялга дүүргэхэ» юм ха гэжэ мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Лон Нол, Сирик Матак гэгшэд 1970 оной март соо Камбоджодо гүрэнэй урбалта хэгшэдые толгойлhон юм.

АГРАРНА РЕФОРМЫН ҮНДЭhӨӨР

ЛИМА. (ТАСС). Аграрна реформо тухай хуулиин үндэhөөр Перугэй Ика департаментын помещигүүдэй 1000 гаран гектар газар барилганууд ба зэр зэмсэгүүдтэеэ хамта таряашадта үгтөө. Эдэ газарай шэнэ эзэд Хүдөө ажахы хүгжөөлгын банкhаа түрүүшын кредит абаба.

Перугэй хүдөө ажахын министр Энрике Вальдес газар дамжуулан үгэлгын ёhолол дээрэ үгэ хэлэхэдээ, 1975 он болотор орон дотор нэгэшье латифунди (помещигүүдэй мэдэлэй эдлүүри) үлэхэгүй юм гэжэ мэдүүлээ.

Перугэй мүнөөнэй правительствын засаг барижа байгаа гурбан жэлэй турша соо помещигүүдэй ба гадаадын компаниинуудай мэдэлэй 2 миллион үлүүтэй гектар газар хуулияар хуряагдан абтаа.

САНТЬЯГО. (ТАСС). Чилиин аграрна реформо хэхэ корпорации (КОРА) О'Хиггинс провинци доторхи үшөө 178 томо помещигэй мэдэлэй эдлүүри газарые хуулиар хуряан абаха тухай шиидхэбэри гаргаба. Корпорациин вице-президент Давид Байтельман энээн тухай мэдээсэ. hүүлэй неделиин турша орон доторхи помещигүүдэй эдлүүри хуулиар хуряагдан абтаа гэжэ тэмдэглэбэ.

Мүнөө үень 2 миллион мянга үлүүтэй гектар талмай бүхы 2 мянган эдлүүри гүрэнэй мэдэлдэ оруулагданхай.

Сан-Францискын судьягай шиидхэбэри

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Энэ дары хүдэлмэридөө бусахыень, компаниин предприятинуудые хүреэлэн зогсохоёо болихыень «Сазерн пасифик» гэдэг компаниин буhалгаалан бодоhон түмэр замшадта захирhан шиидхэбэри Сан-Францискын окружной судья гаргаба. Тусхай «зүй шалгатайгаар» компаниин хиргаанай хандаhанай hүүлээр окружной судья иимэ шиидхэбэри гаргаhан байна.

Компаниин 8 мянган хүдэлмэришэд ажалhаа гаргагдаhан нүхэдөө дэмжэлгын тэмдэг болгон, мартын 10-да забастовко соносхоhон байна.

Макклоски кандидатураяа болюулхань

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Америкын конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүн, республиканска партиhаа США-гай президентын тушаалда кандидатураяа табиhан Поль Макклоски гэгшэ hунгуулиин кампани ябуулха мүнгэ зөөригүйhөө уламжалан, президентын тушаалай түлөө саашанхи тэмсэлhээ гараха баатай болобоб гэжэ соносхоо.

«hүрэг ехэ мүнгэгүй hаа, президент боложо hунгуулхын түлөө кампанида хабаадаhанай дэмы байhыень мэдэрхэ баатай болооб», — гэжэ Макклоски мэдүүлбэ.

Лаосой арадай сүлөөрэлгын армиин сэрэгшэд сүлөөлэгдэhэн районуудай экономическа хүгжэлтэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: НОАЛ-ай подразделениин сэрэгшэд таряашадта үндэр баян рисэй ургаса хуряалгада туhална.

ТАСС-ай фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Интернациональна хүмүүжүүлгэ» — «Правдын» түрүү бэшэг. «СССР-эй 50 жэлэй ойе угтуулан» — подборко. «Хани барисаамнай бата бэхи» — В. Харахиновай репортаж. ТАСС-ай hүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда. «hайжаруулагдаhан бэлшээри ямар байхаб?» — Б. Цыреновэй статья. Партийна хронико. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ.

Гурбадахи хуудаhанда. «Гансашье абаха бэшэ...» — И. Хребтовскиин статья. «Ажалшадай хэрэглэмжэ хангалга — манай бүгэдэнэй хэрэг» — подборко. Россин автономито республиканануудта.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Эрэлхэг зоригоор далижанги» — Е. Голубевой корреспонденци. Уласхоорондын шэнжэлэл. Хилын саанаhаа.

ЭНХИР ЭКРАН

УЛААН-ҮДЫН СТУДИ:

10.00 — Уран hайханай фильм — «На диком бреге» (2-дохи сери). 11.05 — «20 с гаком» — эстрадна концерт. 13.00 — «Ороной арюун сэбэр сахиха алба» — киноочерк. 13.30 — Үхибүүдтэ зорюулагдаhан мультфильмнүүд. 19.00 — Телепанорама. 19.20 — «Элүүр энхэ» гэhэн тележурнал. 19.50 — Концерт. 20.20 — «Хүн ба хуули» — «Факел» гэжэ залуушуулай программа. 21.10 — Киножурнал «Зүүн Сибирь». 21.20 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряад хэлэн дээрэ). 21.40 — Уран hайханай фильм — «Петр Первый» (2-дохи сери). 23.10 — hүүлэй hонин. 23.20 — Үдэшын концерт.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

Манай адрес, телеф...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Л... 35. Телефоны: редак... 54-54, приёмная — 54-9... редактора — 68-08, зам. ... тора — 62-62, ответ. сек... — 50-52, зам. ответ. секр... — 36-76, отделы: пар... жизни — 60-91, сельского ... зяйства — 64-36, 63-88, ... ганды и агитации — 56-... мышленности и строит... — 61-35, советского стр... ства и быта — 69-58, ... и школ — 60-21, писем ... селькоров — 67-81, инфор... — 34-05, общественная ... ная — 56-62, машинное ... 57-63, фотолабор... 33-61.

Н-01371. Заказ № 1219.